

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมแก้คำที่พอสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยเทคนิค KWL Plus กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้รวบรวม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย
 - 1.1 จุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
 - 1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
 - 1.3 การวิเคราะห์ตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. ชุดกิจกรรม
 - 2.1 ความหมายของชุดกิจกรรม
 - 2.2 ประเภทของชุดกิจกรรม
 - 2.3 องค์ประกอบของชุดกิจกรรม
 - 2.4 ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม
 - 2.5 ประโยชน์ของชุดกิจกรรม
 - 2.6 การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม
 - 2.7 ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม
3. นิทาน
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 ประเภทของนิทาน
 - 3.3 ความสำคัญของนิทาน
 - 3.4 ขั้นตอนการเขียนนิทาน
 - 3.5 คำที่พอสอน พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
4. แบบฝึกทักษะ
 - 4.1 ความหมายของแบบฝึกทักษะ
 - 4.2 หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ
 - 4.3 ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ
 - 4.4 ลักษณะของแบบฝึกทักษะที่ดี
 - 4.5 หลักทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะ

- 4.6 องค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ
5. การคิดวิเคราะห์
 - 5.1 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
 - 5.2 ลักษณะของการคิดวิเคราะห์
 - 5.3 กระบวนการคิดวิเคราะห์
 - 5.4 การจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์
6. เทคนิค KWL Plus
 - 6.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยใช้เทคนิค KWL Plus
 - 6.2 การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus
 - 6.3 การเตรียมตัวของครูในการนำเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการจัดการเรียนรู้
 - 6.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus
 - 6.5 เป้าหมายของเทคนิค KWL Plus
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย

จุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายใต้วิสัยทัศน์

ของหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่น ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็ม ตามศักยภาพ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและ พหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐาน การเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้ จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือ ในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการ ประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2560 : 3 - 7)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดไว้ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ตัวชี้วัดในมาตรฐาน ท 1.1 ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ท 1.1 ป.3/1 อ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว

ท 1.1 ป.3/2 อธิบายความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน

ท 1.1 ป.3/3 ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

ท 1.1 ป.3/4 ลำดับเหตุการณ์และคาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ

ท 1.1 ป.3/5 สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ท 1.1 ป.3/6 อ่านหนังสือตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอ และนำเสนอเรื่องที่อ่าน

ท 1.1 ป.3/7 อ่านข้อเขียนเชิงอธิบาย และปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อเสนอแนะ

ท 1.1 ป.3/8 อธิบายความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ

ท 1.1 ป.3/9 มีมารยาทในการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียน เรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดในมาตรฐาน ท 2.1 ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ท 2.1 ป.3/1 คัดลายมือด้วยบรรจงเต็มบรรทัด

ท 2.1 ป.3/2 เขียนบรรยายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจน

ท 2.1 ป.3/3 เขียนบันทึกประจำวัน

ท 2.1 ป.3/4 เขียนจดหมายลาครู

ท 2.1 ป.3/5 เขียนเรื่องตามจินตนาการ

ท 2.1 ป.3/6 มีมารยาทในการเขียน

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์ ตัวชี้วัดในมาตรฐาน ท 3.1 ของ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ท 3.1 ป.3/1 เล่ารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดูทั้งที่เป็นความรู้ และความบันเทิง

ท 3.1 ป.3/2 บอกสาระสำคัญจากการฟัง และการดู

ท 3.1 ป.3/3 ตั้งคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู

ท 3.1 ป.3/4 พุฒแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกรู้สึกจากเรื่องที่ฟังและดู

ท 3.1 ป.3/5 พุฒสื่อสารได้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์

ท 3.1 ป.3/6 มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ ตัวชี้วัดในมาตรฐาน

ท 4.1 ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มี ดังนี้

ท 4.1 ป.3/1 เขียนสะกดคำ และบอกความหมายของคำ

ท 4.1 ป.3/2 ระบุชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค

ท 4.1 ป.3/3 ใช้พจนานุกรมค้นหาคำความหมายของคำ

ท 4.1 ป.3/4 แต่งประโยคง่าย ๆ

ท 4.1 ป.3/5 แต่งคำคล้องจองและคำขวัญ

ท 4.1 ป.3/6 เลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัดในมาตรฐาน ท 5.1 ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ท 5.1 ป.3/1 ระบุข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ท 5.1 ป.3/2 รู้จักเพลงพื้นบ้าน และเพลงกล่อมเด็ก เพื่อปลูกฝังความชื่นชมวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

ท 5.1 ป.3/3 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีที่อ่าน

ท 5.1 ป.3/4 ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนด และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ

การวิเคราะห์ตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 1 การวิเคราะห์ตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
1. อ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว	หลักการอ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และ บทร้อยกรองง่าย ๆ	อ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว ตามหลักการอ่าน
2. อธิบายความหมายของคำ และข้อความที่อ่าน	ความหมายของคำที่อ่าน	อธิบายความหมายของคำและ ข้อความที่อ่านด้วยภาษาของตนเอง ให้ผู้อื่นเข้าใจได้
3. ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	รู้และเข้าใจเรื่องที่อ่าน	ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผล เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน
4. ลำดับเหตุการณ์และ คาคะเนเหตุการณ์จากเรื่อง ที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ	กระบวนการอ่านจับใจ ความสำคัญ	ลำดับเหตุการณ์และคาคะเน เหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน โดยระบุ เหตุผลประกอบ
5. สรุปความรู้และข้อคิดจาก เรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิต ประจำวัน	ความรู้และข้อคิดที่ได้รับ จากการอ่าน	1. สรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จาก การอ่าน 2. เชื่อมโยงความรู้และข้อคิดที่ได้ จากการอ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิต ประจำวัน
6. อ่านหนังสือตามความสนใจ อย่างสม่ำเสมอ และนำเสนอ เรื่องที่อ่าน	การเลือกอ่านหนังสือที่มี คุณค่าและประโยชน์ที่ได้ จากการอ่าน	เลือกอ่านหนังสือที่มีคุณค่า ตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอ และสามารถนำเสนอเรื่องที่อ่านได้
7. อ่านข้อเขียนเชิงอธิบาย และปฏิบัติตามคำสั่ง หรือข้อเสนอแนะ	การอ่านและเข้าใจ ความหมายของข้อเขียน เชิงอธิบายข้อเสนอแนะ การใช้สถานที่ สาธารณะ เครื่องใช้ประจำวันในบ้าน และที่โรงเรียน	อ่านข้อเขียนเชิงอธิบายและปฏิบัติ ตามคำสั่งหรือข้อเสนอแนะได้อย่าง ถูกต้อง

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
8.อธิบายความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ	ข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจภาพสัญลักษณ์ ตัวอย่างที่ใช้ในการเขียนและต้องอ่านให้ถูกต้อง	อธิบายความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่และแผนภูมิได้อย่างถูกต้อง
9. มีมารยาทในการอ่าน หมายเหตุ ตัวชี้วัดตัวนี้ให้จัดกิจกรรมร่วมกับตัวชี้วัดที่ 1 - 8	หนังสือเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ให้ความรู้ การอ่านอย่างมีมารยาท และการดูแลรักษาหนังสือให้คงทนถาวรเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์	ปฏิบัติตนอย่างมีมารยาทในการอ่านและเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น

ชุดกิจกรรม

ความหมายของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่รวบรวมสื่อ กระบวนการ และกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จุดเด่นของชุดกิจกรรม คือ สมองวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา ทำให้สามารถแก้ปัญหาทางการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความหมายของชุดกิจกรรมได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

ศรีสุดา จริยากุล (2551 : 672) กล่าวถึงความหมายของชุดกิจกรรม ว่าเป็นระบบ การนำสื่อ การเรียนรู้หลาย ๆ ชนิดที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วย การเรียนรู้ มาช่วยในการเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ในแต่ละหน่วยของ ชุดกิจกรรมจะกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กำหนดหัวข้อ เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้วัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผลเป็นหน่วย ๆ ไป ซึ่งแต่ละหน่วยจะมีความ สมบูรณ์ในตัวเอง

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2553 : 13) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรมเป็น นวัตกรรมที่ผู้สอนสร้างขึ้นซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ประกอบ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนศึกษา และใช้สื่อต่าง ๆ ในทุกกิจกรรม

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555 : 21 - 22) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ว่า ชุดกิจกรรม เป็นกระบวนการสอนแบบ โปรแกรมชนิดหนึ่ง อาศัยระบบสื่อประสมที่หลากหลาย สอดคล้องกับ เนื้อหา และประสบการณ์ในแต่ละหน่วยมาช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุจิต เหมวัล (2555 ก : 33) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อการเรียนประเภทหนึ่งประกอบ ด้วย ชุดสื่อประสมที่มีการนำสื่อและกิจกรรมหลากหลายมาประกอบกัน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ กิจกรรมฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้

บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 50) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อประเภทที่ให้นักเรียน ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ตามความปรารถนา ประกอบด้วย บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม แบบฝึก ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนใช้ประกอบการเรียนรู้นั้น ๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม คือ การนำเอา สื่อประสมที่หลากหลาย มีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับ เนื้อหาวิชาและประสบการณ์ในแต่ละหน่วย มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ประเภทของชุดกิจกรรม

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2553 : 16) กล่าวถึง ชุดกิจกรรมที่นำ มาใช้จัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมสำหรับครู ประกอบด้วย คู่มือครูสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายมีการจัด กิจกรรมและสื่อประเภทการบรรยาย ชุดกิจกรรมมีเนื้อหาสาระวิชาเพียงหน่วยเดียวใช้กับนักเรียน ทั้งชั้น แบ่งเป็นหัวข้อที่จะบรรยาย มีการกำหนดกิจกรรมตามลำดับขั้น

2. ชุดกิจกรรมกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ร่วมกัน โดยปฏิบัติตามกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรม หรืออาจเรียนรู้ในชุดกิจกรรมศูนย์ แต่ละศูนย์การเรียนรู้จะมีชุดกิจกรรมในแต่ละหัวข้อย่อยของหน่วยการเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนศึกษาแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนศึกษาความรู้และทำกิจกรรมจนครบทุกศูนย์การเรียนรู้

3. ชุดกิจกรรมรายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนจะเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถศึกษาได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และเมื่อศึกษาครบตามขั้นตอนแล้ว นักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

4. ชุดกิจกรรมแบบผสม เป็นชุดกิจกรรมที่มีการจัดกิจกรรมหลากหลายบางขั้นตอนครูอาจใช้วิธีบรรยายประกอบ การใช้สื่อบางขั้นตอน อาจให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล และบางขั้นตอนอาจให้นักเรียนศึกษาความรู้โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม

ศุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2553 : 51) กล่าวถึง ชุดกิจกรรมที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมประกอบคำบรรยายของครูสำหรับเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือการสอนที่มุ่งเน้นการปูพื้นฐานให้ทุกคนรับรู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ช่วยลดเวลาในการอธิบายของครูและเพิ่มเวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากขึ้น

2. ชุดกิจกรรมกลุ่ม สำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย ประมาณกลุ่มละ 4 - 8 คน โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่บรรจุในชุดกิจกรรม ฝึกทักษะเนื้อหาวิชา นักเรียนมีโอกาสดำเนินงานร่วมกันใช้ในการสอนกิจกรรมกลุ่ม เช่น การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น

3. ชุดกิจกรรมรายบุคคลหรือชุดกิจกรรมตามเอกัตภาพ สำหรับเรียนด้วยตนเอง คือ นักเรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ตามความต้องการและความสนใจการทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชาเพิ่มเติม นักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่จัดในลักษณะหน่วยการสอนย่อยหรือโมดูล เช่น ชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

ศุจิต เหมวัล (2555 ก : 35) กล่าวถึง ชุดกิจกรรมที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมประเภทสื่อสิ่งพิมพ์จัดทำขึ้นเป็นชุด ๆ มี 2 ประเภท ได้แก่ ชุดกิจกรรมสำหรับครูและชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียน

2. ชุดกิจกรรมประเภทวัสดุอุปกรณ์จัดทำเป็นชุด ๆ ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามวัตถุประสงค์

3. ชุดกิจกรรมประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นการนำองค์ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์และกิจการ มาจัดทำในลักษณะเป็นแอปพลิเคชันเป็นชุด ๆ ปฏิบัติกิจกรรมตามโปรแกรมและขั้นตอน

ที่กำหนดไว้ในแอปพลิเคชันนั้น ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

จากการศึกษาประเภทของชุดกิจกรรมที่กล่าวมา สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ชุดกิจกรรมที่นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และชุดกิจกรรมที่ครูเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน ชุดกิจกรรมที่จะทำให้การเรียนการสอนได้ผลนั้น ขึ้นอยู่กับจุดหมายและการจัดทำ ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าจะสร้างชุดกิจกรรมประเภทใด ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม ซึ่งชุดกิจกรรมแบบกลุ่มนี้ มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สามารถช่วยเหลือกันและกันได้เองระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ หากยังมีปัญหาผู้เรียนจะสามารถซักถามครูผู้สอนได้ ซึ่งครูผู้สอนจะคอยเป็นที่ปรึกษา

องค์ประกอบของชุดกิจกรรม

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมนั้นมีความสำคัญต่อการสร้างชุดกิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างมีระบบ และสมบูรณ์ ได้มีนักการศึกษา กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรม ดังนี้

ระพีพันธุ์ โพธิ์ศรี (2550 : 98) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีจุดประสงค์ปลายทางที่ชัดเจน ที่ระบุทั้งเนื้อหา ความรู้ และระดับทักษะการเรียนรู้ที่ชัดเจนนั้นคือ จะต้องมีการระบุจุดประสงค์ประจำชุดกิจกรรมที่ระบุไว้ชัดเจนว่าเมื่อผ่านการเรียนรู้จบชุดกิจกรรมนั้นแล้วนักเรียนต้องทำอะไรเป็นระดับใด
2. ระบุกลุ่มเป้าหมายชัดเจนว่า ชุดกิจกรรมดังกล่าวสร้างขึ้นสำหรับใคร
3. มีองค์ประกอบของจุดประสงค์ที่เป็นระบบเป็นเหตุและผล เชื่อมโยงกันระหว่างจุดประสงค์ประจำหน่วยและจุดประสงค์ย่อย
4. ต้องมีคำชี้แจง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์แต่ละระดับ
5. กรณีทำเป็นชุดการสอน ต้องมีคู่มือครูที่อธิบายวิธีการ เงื่อนไขการใช้ชุด และการเฉลยข้อคำถามทั้งหมดในกิจกรรม ประเมินผล

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2553 : 52) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม เป็นคู่มือหรือแผนการสอนสำหรับผู้สอนใช้ศึกษาและปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดชี้แจงไว้อย่างชัดเจน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียนการจัดชั้นเรียนบทบาทของผู้เรียน เป็นต้น ลักษณะของคู่มืออาจจัดทำเป็นเล่ม หรือแผ่นพับก็ได้

2. บัตรคำสั่งหรือบัตรงาน เป็นเอกสารที่บอกให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ บรรจุอยู่ในชุดการสอน บัตรคำสั่งหรือบัตรงานจะมีครบตามจำนวนกลุ่มหรือจำนวนผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา คำสั่งให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมและการสรุปบทเรียน

3. เนื้อหาสาระและสื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ จัดไว้เป็นรูปของสื่อการสอนที่หลากหลาย อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

3.1 ประเภทเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร บทความ ใบความรู้ ของเนื้อหาเฉพาะเรื่อง บทเรียนโปรแกรม เป็นต้น

3.2 ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภาพ แผนภูมิ สมุดภาพเทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ สไลด์ วิดิทัศน์ ซีดีรอม โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

4. แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดและประเมินความรู้ด้วยตนเองทั้งก่อน และหลังเรียน อาจจะเป็นแบบทดสอบชนิดจับคู่เลือกตอบหรือกาเครื่องหมายถูกผิดก็ได้

ทิสนา เขมมณี (2554 : 10 - 12) ได้กล่าวว่าชุดกิจกรรมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรมประกอบด้วยหมายเลขกิจกรรมชื่อของกิจกรรมและเนื้อหาของกิจกรรม
2. คำชี้แจงเป็นส่วนที่อธิบายความหมายที่สำคัญของกิจกรรมและลักษณะของการจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

3. จุดมุ่งหมายเป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น

4. ความคิดรวบยอดเป็นส่วนที่ระบุเนื้อหา หรือโมทัศน์ของกิจกรรมนั้น ส่วนนี้ควรได้รับการเน้นและย้ำเป็นพิเศษ

5. สื่อเป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เพื่อช่วยให้ครูทราบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง

6. เวลาที่ใช้เป็นส่วนที่ระบุเวลาโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้นควรใช้เวลาเพียงใด

7. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนที่ระบุในการจัดกิจกรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้วิธีการจัดกิจกรรมนี้ได้จัดไว้เป็นขั้นตอนซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับหลักวิชาแล้วยังเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ครูในการดำเนินการซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

7.1 ชี้นำเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน

7.2 ขั้นกิจกรรมเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์นำไปสู่การเรียนรู้ตามเป้าหมาย

7.3 ขั้นอภิปรายเป็นส่วนที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์จากท่านกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และอภิปรายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวาง

7.4 ขั้นสรุปเป็นส่วนที่ครูและนักเรียนประมวลความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรม และขึ้นอภิปรายนำมาสรุปสาระสำคัญที่สามารถนำไปใช้ได้ต่อไป

7.5 ขั้นฝึกปฏิบัติเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนในกิจกรรมไปฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม

7.6 ขั้นประเมินผลเป็นส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนหลังจากการฝึกปฏิบัติจากกิจกรรมครบถ้วนทุกขั้นตอนแล้ว โดยให้ทำแบบฝึกหัดทบทวนท้ายชุดกิจกรรม

บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 50 - 51) กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรม สรุปได้ดังนี้

1. คู่มือ สำหรับครูและนักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรม
2. คำสั่ง เพื่อเป็นแนวทางในการเรียน
3. เนื้อหาบทเรียนที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทป ชุดการ์ตูน ฯลฯ
4. กิจกรรมที่กำหนดให้นักเรียนได้ทำหรือค้นคว้าต่อจากที่เรียนแล้ว
5. แบบทดสอบ สำหรับประเมินผลเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเรียนนั้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุดการสอน หรือชุดกิจกรรมไว้หลากหลายรูปแบบ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของชุดกิจกรรม ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ คำชี้แจงเนื้อหา เนื้อหาสาระ สื่อ บัตรคำสั่งหรือบัตรงาน คู่มือครูซึ่งเป็นคู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม

การพัฒนาชุดกิจกรรมหรือการสร้างชุดกิจกรรมเป็นงานที่มีความละเอียด ต้องอาศัยความรอบครอบ ความเข้าใจเพื่อให้ได้ชุดกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี (2550 : 5) กล่าวถึงการสร้างชุดกิจกรรมมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเรียนรู้
2. ออกแบบชุดกิจกรรม
3. ตรวจสอบความถูกต้องของชุดกิจกรรม และแบบทดสอบหลังเรียน
4. ทดสอบภาคสนาม
5. ทดลองหาประสิทธิภาพ

สุคนธ์ สิ้นพานนท์ (2552 : 19 - 20) การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนควรคำนึงตามขั้นตอน ต่อไปนี้

1. เลือกรวบรวม กำหนดขอบเขต และประเด็นสำคัญของเนื้อหา ผู้สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรเลือกหัวข้อ และประเด็นสำคัญได้จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระ

การเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับชั้นที่สอนว่า หัวข้อใดเหมาะสมที่ควรนำไปสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. กำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

3. เขียนจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนการเขียนจุดประสงค์ควรเขียนเป็นลักษณะจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนทราบจุดประสงค์ว่าเมื่อศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้จบแล้วผู้เรียนจะต้องมีความสามารถอย่างไร

4. สร้างแบบทดสอบการสร้างแบบทดสอบมี 3 แบบ คือ

4.1 แบบทดสอบวัดพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อดูว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานก่อนที่จะเรียนเพียงพอหรือไม่เมื่อทดสอบแล้วถ้าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานไม่เพียงพอผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ โดยวิธีใด เป็นต้น หรือผู้สอนอาจอธิบายความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เรียนในเรื่องนั้น ๆ

4.2 แบบทดสอบย่อยเพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนหลังจากผู้เรียนจบในแต่ละเนื้อหาย่อย

4.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังจากการศึกษาค้นคว้าชุดกิจกรรมการเรียนรู้จบแล้ว

5. ทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย บัตรคำสั่ง บัตรปฏิบัติการ และบัตรเฉลย (ถ้ามี) บัตรเนื้อหา บัตรฝึกหัด และบัตรเฉลยบัตรฝึกหัด บัตรทดสอบ และบัตรเฉลยแบบทดสอบ

6. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนเตรียมออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีหลักการสำคัญ คือ

6.1 ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการทำกิจกรรมด้วยตนเองผู้สอนเป็นผู้เพียงคอยชี้แนะและควบคุมการเรียนการสอน

6.2 เลือกกิจกรรมหลากหลายที่เหมาะสมกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้

6.3 ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการคิดอย่างหลากหลาย เช่น คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

6.4 มีกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น

7. การรวบรวมและจัดทำสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนบางชนิดอาจมีผู้จัดทำไว้แล้ว ผู้สอนอาจนำมาปรับปรุง ดัดแปลงใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์ที่ต้องการสอน ในกรณีที่ไม่มีสื่อที่ตรงตามจุดประสงค์ที่จะสอนครูผู้สอนต้องสร้างสื่อการเรียนการสอนใหม่ซึ่งต้องใช้เวลา

สุจิต เหมวัล (2555 ก : 41) กล่าวถึงการสร้างชุดกิจกรรมมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบการใช้หลักสูตร
2. วิเคราะห์หลักสูตร
3. วิเคราะห์นักเรียน
4. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรม วิเคราะห์องค์ประกอบ

ของชุดกิจกรรม

5. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้
6. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้
7. ออกแบบการสร้างชุดกิจกรรม
8. สร้างชุดกิจกรรม
9. นำชุดกิจกรรมไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์

การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ ชุดฝึกกิจกรรม แบบทดสอบ โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

10. นำชุดกิจกรรม ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)
11. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
12. นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็กจำนวน 3 คน แล้วนำไป

วิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพ

13. นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มกลางจำนวน 9 คน แล้วนำไป

วิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพ

14. นำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ครั้งที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มใหญ่จำนวน 30 คน แล้วนำไป

วิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพ

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553 : 438 - 439) กล่าวว่าขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม มีดังนี้

1. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์โดยกำหนดเป็นหมวดหมู่วิชาหรือบูรณาการเป็นแบบสหวิทยาการตามความเหมาะสม

2. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วย ที่ครูสามารถถ่ายทอดให้นักเรียนแต่ละครั้ง

3. กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องกำหนดว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์อะไรกับผู้เรียนบ้าง

4. กำหนดมโนทัศน์ และหลักการซึ่งจะสอดคล้องกับหน่วย และหัวเรื่อง

5. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง

6. กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นแนวทางการเลือกและการผลิตสื่อการเรียน

7. กำหนดแบบวัดและประเมินผลโดยจะต้องประมวลผลให้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

8. เลือกและผลิตสื่อการเรียนวัสดุอุปกรณ์

9. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อเป็นการประกันว่าชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมามีประสิทธิภาพในการสอน ผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้าโดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการเพื่อช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

10. การใช้ชุดกิจกรรม ชุดกิจกรรมที่ได้ปรับปรุงแล้ว และมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้สามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ โดยกำหนดขั้นตอนการใช้ คือ ขั้นตอนทดสอบความรู้เดิม ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินจัดกิจกรรม ขั้นสรุปบทเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมจากนักการศึกษาหลายท่าน สรุปได้ว่าการสร้างชุดกิจกรรม ต้องศึกษาเนื้อหาสาระของวิชา หน่วยและหัวข้อที่จะนำมาทำชุดกิจกรรมอย่างละเอียด วางแผนว่าแต่ละกิจกรรมควรครอบคลุมเนื้อหา และพัฒนาทักษะใด กำหนดความคิดรวบยอด กำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา กำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อช่วยในการจัดวางเนื้อหา ออกแบบ และจัดทำชุดกิจกรรมเรียงลำดับกิจกรรม สื่อการเรียน การประเมินผล จากนั้นนำไปหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม และนำชุดกิจกรรมไปปรับปรุงแก้ไข

ประโยชน์ของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ ถือว่า เป็นนวัตกรรมการสอนที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจ รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ไม่เบี่ยงเบนในการเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน เพราะชุดกิจกรรมมีการจัดระบบการใช้สื่อผลิตสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งมีข้อเสนอแนะ การใช้สำหรับครูผู้สอน ทำให้ครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

กาญจนา เกียรติประวัติ (2542 : 174) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูลดบทบาทในการบอกของครู

2. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนและสื่อผสมที่จัดไว้ในระบบ มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและช่วยรักษาระดับความสนใจของผู้เรียนตลอดเวลา

3. เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองทำให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้พิจารณาข้อมูลฝึกความรับผิดชอบและการตัดสินใจ

4. เป็นแหล่งความรู้ที่ทันสมัยและคำนึงถึงหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้

5. ช่วยขจัดปัญหาขาดครูเพราะผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง

6. ส่งเสริมการเรียนนอกระบบและสามารถนำไปใช้ได้ทุกเวลาและไม่จำเป็นต้องใช้เฉพาะในโรงเรียน

สุคนธ์ ลิขพานนท์ (2551 : 21) กล่าวถึง ประโยชน์และคุณค่าของชุดกิจกรรม สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนได้ใช้ความสามารถในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นการฝึกทักษะการแสวงหา

2. ความรู้ทักษะการอ่าน และสรุปความรู้อย่างเป็นระบบ

3. การทำแบบฝึกหัด ทำให้นักเรียนรู้จักคิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา

4. นักเรียนมีวินัยในตนเอง ด้วยการปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดกิจกรรม การตรวจตราแบบฝึกหัด ด้วยตนเองจะทำให้นักเรียนรู้จักฝึกตามกติกา

5. นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันฝึกความเป็นประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตย

6. การใช้ชุดกิจกรรมนอกเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับการออกแบบของครูที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สุจิต เหมวัล (2555 ก : 38 - 39) กล่าวถึง ประโยชน์และคุณค่าของชุดกิจกรรม สรุปได้ดังนี้

1. สามารถจัด เนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น

4. สามารถจัดกิจกรรมโดยผสมผสานบูรณาการเชื่อมโยงกับองค์ความรู้อื่น ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. สามารถจัด บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

6. เป็นเครื่องมือในการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนช้า และนักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้
7. เป็นเครื่องมือในการสอนเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนรู้ได้เร็ว
8. เป็นเครื่องมือในการทบทวนเนื้อหา บทเรียน และฝึกซ้ำให้เกิดความชำนาญ
9. ฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้รักการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเต็มศักยภาพ
10. ฝึกนักเรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ รักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

จากการศึกษาประโยชน์ของชุดกิจกรรม สรุปได้ว่า ประโยชน์ของชุดกิจกรรมที่มีต่อการเรียนการสอน นอกจากจะใช้สอนได้ตรงตามเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ของหลักสูตรแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว อำนวยความสะดวกในการสอนของครูช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นส่งเสริมการศึกษาเป็นรายบุคคลตามความเข้าใจ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถทราบความสำเร็จของตนเองในทันที เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ส่วนในด้านของผู้สอนช่วยเพิ่มความมั่นใจ และความพร้อมในการสอนมากขึ้น มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน และยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู หรือครูคนอื่นสามารถสอนแทนได้ตรงตามเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เป็นแนวทางเดียวกันช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชุดการสอนก่อนที่จะนำไปใช้จริงควรจะมีการทดลองแก้ไขให้ได้มาตรฐานเสียก่อน เพื่อเป็นการประกันว่าชุดกิจกรรมหรือชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพในการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2546 : 153 - 156) ได้อธิบายเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ดังนี้

1. เกณฑ์ประสิทธิภาพ เกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนดแล้วก็แสดงว่าชุดกิจกรรมนั้นมีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้ได้ การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ กระทำได้โดยการกำหนดผลของพฤติกรรมผู้เรียน 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง หรือประสิทธิภาพของกระบวนการ

1.2 ประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย หรือประสิทธิภาพของผลลัพธ์

2. การกำหนดค่าประสิทธิภาพ การกำหนดค่าประสิทธิภาพ หรือการกำหนดเกณฑ์/โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ที่ 80/80, 85/85 และ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะอาจจะตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 ประสิทธิภาพจึงเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ย เมื่อเทียบกับคะแนนเต็ม ต้องมีค่าสูง จึงจะชี้ว่ามีประสิทธิภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ เช่น 80/80 มีความหมายดังนี้

80 ตัวแรก เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ เกิดจากการนำคะแนนที่นักเรียนทำได้ระหว่างเรียนหรือระหว่างการทดลองมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละ ซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

80 ตัวหลัง เป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เกิดจากการนำคะแนนที่นักเรียนทำได้จากการวัด เมื่อสิ้นสุดการเรียนหรือการทดลอง มาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบเป็นร้อยละ ซึ่งต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80

3. ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพ เมื่อสร้างชุดกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต้องนำนวัตกรรมไปหาประสิทธิภาพตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้น 1 : 1 หรือแบบเดี่ยว คือ การทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยใช้เด็กอ่อน ปานกลาง และเก่ง โดยทดลองกับเด็กอ่อนก่อน ทำการปรับปรุงแล้วทดลองกับเด็กปานกลาง แล้วจึงนำไปทดลองกับเด็กเก่ง โดยปกติคะแนนที่ได้จะต่ำกว่าเกณฑ์

3.2 ขั้น 1 : 10 หรือแบบกลุ่ม คือ ทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน คละผู้เรียนทั้งเก่งและอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุง ซึ่งในครั้งนี้นะคะแนนจะเพิ่มขึ้นเกือบเท่าเกณฑ์

3.3 ขั้น 1 : 100 หรือภาคสนาม คือ ทดลองกับผู้เรียน 40 - 100 คน คละผู้เรียนทั้งเก่งและอ่อน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วทำการปรับปรุง ซึ่งในครั้งนี้นักผลที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จึงจะสามารถนำไปใช้จริงได้ต่อไปในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมนั้น เมื่อทดลองภาคสนามแล้วให้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยพิจารณาดังนี้

สูงกว่าเกณฑ์ แสดงว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้เกินร้อยละ 2.5

เท่าเกณฑ์ แสดงว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ไม่เกินร้อยละ 2.5

ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ แสดงว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แต่ต่ำกว่าเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552 : 71 - 73) ได้กล่าวถึง การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมว่า การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม หมายถึง การนำนวัตกรรมนั้นไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงให้เป็นชุดกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งผู้สร้างชุดกิจกรรมควรดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรม ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยถือว่านวัตกรรมที่จะมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมไว้ 80/80 มีความหมายว่า

80 แรก หมายถึง คะแนนรวมของนักเรียนทุกคนจากการปฏิบัติแต่ละกิจกรรมย่อยในชุดกิจกรรมนั้น แล้วได้ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 หลัง หมายถึง คะแนนรวมของนักเรียนทุกคนจากการทดสอบหลังเรียนในชุดกิจกรรม แล้วได้ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

การที่จะกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพให้มีค่าเท่าใด ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาจากธรรมชาติของวิชา สภาพของนักเรียน และความสามารถของผู้ผลิตสื่อ ซึ่งการตั้งเกณฑ์ไว้สูงเกินไปจะทำให้เกิดความท้อถอยในการพัฒนาให้ถึงเกณฑ์ แต่ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำเกินไปจะได้นวัตกรรมที่มีคุณภาพต่ำ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ที่ 80/80, 85/85 หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 70/70, 75/75 เป็นต้น

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้นวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างควรมีคุณลักษณะดังนี้

2.1 เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับเดียวกับนักเรียนที่เราจะนำนวัตกรรมไปใช้จริง

2.2 เป็นนักเรียนที่ยังไม่เคยเรียนเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างนวัตกรรม

2.3 เป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะตรงกับประเภทของนวัตกรรมที่กำหนด เช่น ชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้นใช้เพื่อให้นักเรียนเป็นกลุ่มและเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียนที่นำมาทดลองต้องเหมาะสมกับลักษณะชุดกิจกรรมที่สร้างขึ้น หรือถ้าเป็นผู้เรียนในห้องเรียนทั่วไปก็อาจใช้นักเรียนที่มีทั้งสติปัญญาสูง ปานกลาง และต่ำได้

2.4 เป็นนักเรียนที่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ทดลองใช้นวัตกรรมได้ เพื่อนำผลการให้ข้อมูลนั้นไปปรับปรุงนวัตกรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การทดลองใช้นวัตกรรม (Try Out) การทดลองใช้นวัตกรรม เป็นการตรวจสอบความเป็นไปได้ของนวัตกรรมก่อนนำไปใช้จริงกับนักเรียนที่ต้องการพัฒนา (กลุ่มตัวอย่างจริง)

และเพื่อหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด รวมทั้งการตรวจสอบหาจุดอ่อน ข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งการทดลองใช้มีแนวทาง ดังนี้

3.1 การทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (1 : 1) คือ การทดลองกับผู้เรียนประมาณ 3 คน โดยใช้ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง ปานกลาง ต่ำ แล้วนำผลการทดลองไปคำนวณหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงบางส่วนของที่ยังบกพร่อง ในขั้นนี้ประสิทธิภาพที่ได้จะต่ำกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

3.2 การทดลองแบบกลุ่มเล็ก (1 : 10) คือ การทดลองกับผู้เรียน 6 - 10 คน โดยใช้ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูง ปานกลาง ต่ำ แล้วนำผลการทดลองไปคำนวณหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงบางส่วนของที่ยังบกพร่อง ในขั้นนี้ประสิทธิภาพที่ได้จะใกล้เคียงเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

3.3 การทดลองภาคสนาม (1 : 100) คือ การทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้นเรียน มีจำนวนนักเรียน 30 - 100 คน แล้วนำผลการทดลองไปคำนวณหาประสิทธิภาพ และปรับปรุงบางส่วนของที่ยังบกพร่อง ในขั้นนี้ชุดกิจกรรมน่าจะมีประสิทธิภาพเท่ากับหรือสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ และสรุปผลการทดลองใช้นวัตกรรม เมื่อได้กำหนดการทดลองในแต่ละขั้นตอน ผู้สร้างชุดกิจกรรมต้องนำผลมาวิเคราะห์จุดที่ยังบกพร่อง และวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ แล้วสรุปผล เช่น E1/ E2 เท่ากับ 83.33/83.00 ซึ่งถ้าผู้สร้างกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ที่ 80/80 ค่าที่ได้ในครั้งนี้อยู่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเกณฑ์การยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ดังนี้

4.1 เมื่อทดลองสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแล้ว ก็สามารถหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมได้ แล้วนำประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมที่หาได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ เพื่อให้พิจารณาว่ายอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพให้ถือค่าแปรปรวน 2.5 - 5 เปอร์เซนต์ นั่นคือ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมไม่ควรต่ำกว่าเกณฑ์ 5 เปอร์เซนต์ แต่โดยปกติจะกำหนดไว้ 2.5 เปอร์เซนต์ อาทิ ตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ 90/90 เมื่อนำชุดกิจกรรมไปทดลองปรากฏว่าในชุดกิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพ 87.5/87.5 ก็สามารถยอมรับได้ว่า ชุดกิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพ ซึ่งการยอมรับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมมี 3 ระดับ คือ สูงกว่าเกณฑ์ เช่น ตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 แล้วหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมได้ 95/93 เท่าเกณฑ์ เช่น ตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 แล้วหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมได้ 90/90 (เป็นไปได้ยากมาก) ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ยอมรับได้ว่ามีประสิทธิภาพ เช่น ตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 หาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมได้ 88.50/87.75

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 8) ได้กล่าวว่า ในการผลิตระบบการดำเนินงานทุกประเภท จำเป็นต้องมีการทดสอบระบบนั้นเพื่อเป็นการประกันว่าจะมีประสิทธิภาพจริงตามที่มุ่งหวัง การทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความจำเป็นด้วยเหตุผลหลายประการ คือ

1. สำหรับหน่วยงานผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการประกันคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าอยู่ในขั้นสูงเหมาะสมที่จะลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมากหากไม่มีการทดสอบประสิทธิภาพเสียก่อนหากผลิตออกมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ดีก็ต้องผลิตใหม่เป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลาเงินแรงงาน

2. สำหรับผู้ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทำหน้าที่สอนโดยที่จะช่วยสร้างสภาพการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่มุ่งหวังบางครั้งต้องช่วยครูสอนบางครั้งต้องสอนแทนครู ดังนั้น ก่อนนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้จึงควรมั่นใจว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนรู้จริงการทดสอบประสิทธิภาพตามลำดับขั้นจะช่วยให้เราได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. สำหรับผู้ผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้การทดสอบประสิทธิภาพจะทำให้ผู้ผลิตมั่นใจได้ว่าเนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมต่อการเข้าใจอันจะช่วยให้ผู้ผลิตมีความชำนาญสูงขึ้นเป็นการประหยัดด้านแรงงานเวลาและงบประมาณในการเตรียมต้นแบบ

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับที่ผู้ผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะพึงพอใจหากชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้วชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนและคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิต

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพทำได้โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดยกำหนดประสิทธิภาพ E_1 (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) E_2 (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์)

ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจโดยกำหนดให้เป็นร้อยละของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงานและการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อร้อยละของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้น คือ (E_1/E_2) คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้เรียนจะสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองานได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำข้อทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80

ขั้นตอนการทดสอบประสิทธิภาพ เมื่อผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นเป็นต้นแบบแล้วต้องนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดสอบประสิทธิภาพตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบเดี่ยว 1 : 1 เป็นการทดลองกับนักเรียน 1 คน โดยใช้นักเรียนที่มีความสามารถปานกลางแล้วนำผลมาคำนวณหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยปกติแล้วจะสูงขึ้นมากก่อนนำไปทดลองแบบกลุ่มในขั้นนี้ (E_1/E_2) ที่จะได้มีค่าประมาณ 60/60

2. แบบกลุ่ม 1 : 10 เป็นการทดลองของผู้เรียน 6 - 10 คน คณะผู้เรียนที่เก่งกับอ่อนมาคำนวณหาประสิทธิภาพและปรับปรุงคะแนนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้นอีกเท่าเกณฑ์โดยเฉลี่ยจะห่างจากเกณฑ์ประมาณร้อยละ 10 นั้น คือ (E_1/E_2) ที่จะมีค่าประมาณ 70/70

3. ภาคสนาม 1 : 100 เป็นการทดลองที่ผู้เรียนทั้งชั้น 40 - 100 คน โดยให้ผู้เรียนที่เก่งปานกลาง และอ่อนมาคำนวณหาประสิทธิภาพ แล้วนำการปรับปรุง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำจากเกณฑ์ไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับได้ ค่าแตกต่างกันมากผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ โดยยึดสภาพความเป็นจริงเป็นเกณฑ์ สมมุติว่าเมื่อทดสอบประสิทธิภาพแล้วได้ 83.5/85.4 ใกล้เคียงกับเกณฑ์ 85/85 ซึ่งกำหนดไว้ 3 ระดับ คือ

3.1 สูงกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 2.5

3.2 เท่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับเกณฑ์ร้อยละ 2.5

3.3 ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต่ำกว่าเกณฑ์ แต่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 ถือว่ายังมีประสิทธิภาพยอมรับได้

จากการศึกษาการทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ถ้าได้คุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดจะทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมีความเชื่อมั่นในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมได้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม

สุวรรณ มุทษเมธา (2542 : 339 - 340) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้ชุดกิจกรรมมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. ทดสอบก่อนเรียนเพื่อดูพฤติกรรมเบื้องต้นอันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที

2. ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเป็นข้อสำคัญของการใช้ชุดกิจกรรมตามปกติทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากชี้นำเข้าสู่บทเรียนเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมีความต้องการที่จะเรียนในศูนย์การเรียนรู้วิธีการนำเข้าสู่บทเรียนก็ใช้วิธีการเหมือนการนำเข้าสู่บทเรียนในการสอนทั่วไป เช่น นำเอาปัญหาประจำวันมาอภิปรายการเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นต้น

3. ขั้นประกอบกิจกรรมมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่กำหนด

3.2 เมื่อผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ ทำกิจกรรมในสวนเสร็จ ให้เปลี่ยนไปทำกิจกรรมในศูนย์อื่น

4. สรุปบทเรียน ครุณาในการสรุปบทเรียน ซึ่งอาจจะทำได้ โดยวิธีการตั้งคำถามการให้ผู้เรียนและสรุปความเข้าใจ หรือการทำกิจกรรมเพิ่มเติมก็ได้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนได้ความรู้ ความคิดรวบยอด หรือหลักการตามที่กำหนด

5. ประเมินผลการเรียนให้ผู้เรียนทำข้อสอบอีกครั้ง เพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์หรือไม่เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนในกรณีที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดข้อใดข้อหนึ่ง ถ้าผู้เรียนสอบผ่านจุดประสงค์หมดทุกข้อก็ให้ผู้เรียนเรียนในชุดต่อไป

ศุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2546 : 56) กล่าวว่าไว้ว่าการใช้ชุดกิจกรรมจะใช้ตามประเภท และจุดประสงค์ที่ทำงานมีขั้นตอน โดยสรุปดังนี้

1. ขั้นตอนทดสอบก่อนเรียนให้ผู้เรียนได้ทดสอบก่อนเรียนเพื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนอาจใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที และควรเฉลยผลการทดสอบให้ผู้เรียนแต่ละคนทราบพื้นฐานความรู้ของตน
2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้
3. ขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องชี้แจงหรืออธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างละเอียดทุกขั้นตอนก่อนลงมือทำกิจกรรม
4. ขั้นสรุปบทเรียนผู้สอนนำสรุปบทเรียนซึ่งอาจทำได้โดยการถามหรือให้ผู้เรียนสรุปความเข้าใจหรือสาระที่ได้จากการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความคิดรวบยอดตามหลักการที่กำหนด
5. ประเมินผลการเรียนโดยการทำข้อสอบหลังเรียนเพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ หรือไม่เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนในกรณียังไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดข้อใดข้อหนึ่ง

จากการศึกษาการใช้ชุดกิจกรรม สรุปได้ว่า การนำชุดกิจกรรมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ปฏิบัตินั้น ควรให้มีการทดสอบความสามารถก่อนเรียน การนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้ และคอยเป็นที่ปรึกษา ผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด จากนั้นควรให้สรุปบทเรียน และขั้นตอนสุดท้ายคือ ขั้นการทดสอบหลังเรียนเพื่อประเมินว่านักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดหรือไม่

ชุดนิทาน

ความหมายของนิทาน

ความหมายของนิทานมีนักการศึกษาหลายคนให้ความหมายของนิทานไว้ ดังนี้

สันหัตถ์ อนุชารี (2542 : 2) ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึง เรื่องที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่ หรือเป็นการเล่าสืบต่อกันมา เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ และสอดแทรก คุณธรรมคู่ความรู้ประกอบ

สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542 : 48) สรุปความหมายของนิทานไว้ดังนี้ คือ

1. เป็นเรื่องที่ผูกขึ้น
2. เป็นเรื่องเล่าที่เล่าจากเป็นสื่อในการถ่ายทอดหรือเขียนทำนองการเล่าด้วยปากเปล่า
3. เป็นบทประพันธ์ที่มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเองทำนองการเล่าด้วยวาจา
4. เป็นเรื่องเล่าที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อความบันเทิงใจและมีสิ่งสอนใจเป็นจุดประสงค์รอง

เกริก ชื่นพันธ์ (2547 : 8) ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา ตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินคำสอนจรรยาในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องของผู้เล่าให้คนรุ่นใหม่ฟัง

วิไล มาศจรัส (2551 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของนิทานว่า นิทาน หมายถึง เรื่องที่ เล่ากันมา เช่น นิทานอีสป นิทานชาดก ในทางคติชนวิทยา ถือว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าสืบสานต่อ ๆ กันมา ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในหลายอย่างของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความหมาย มีคุณค่า ซึ่งนิทานนั้นจะมีทั้งนิทานเล่าปากเปล่า จดจำกัน มาแบบมุขปาฐะและนิทานที่มีการเขียนการบันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 635) ได้ระบุความหมายของนิทานไว้ว่านิทาน หมายถึง เรื่องที่ เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป

จากการศึกษาความหมายของนิทาน สรุปได้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าต่อ ๆ กันมาเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีการแต่งเรื่องขึ้น โดยใช้วาจา หรือเป็นการเล่าที่มีภาพประกอบการเล่า เพื่อให้ ผู้ฟัง ผู้อ่านเกิดความบันเทิง สนุกสนาน อาจสอดแทรกคติหรือข้อคิด ให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านได้ข้อคิด เตือนใจเกี่ยวกับด้านคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติตน ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม

ประเภทของนิทาน

มีผู้จำแนกของประเภทนิทานไว้ ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2542 : 13 - 18) ได้อธิบายว่า นิทานพื้นบ้านแบ่งเป็น 7 ประเภท คือ

1. นิทานมหัศจรรย์ คือ นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ หรือนิทานประโลมโลก เช่น เจ้าชายถูก แม่เลี้ยงริษยา ต้องออกจากเมือง เสด็จไปยังดินแดนมหัศจรรย์ปราบยักษ์ นกอินทรี และฝ่ายอธรรมทั้งหลายจนในที่สุดก็กลับมาครองเมืองอย่างสันติสุข

2. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องแนวปฎิหาริย์แต่ได้อ้างอิง ชื่อบุคคลในประวัติศาสตร์ บุคคลที่เป็นวีรบุรุษประจำชาติ หรือบุคคลสำคัญของเผ่าพันธุ์หรือภูมิภาคนั้น เช่น เรื่องท้าวแสนปม เรื่องพระร่วง เป็นต้น

3. นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น ถึงแม้ว่าแนวเรื่องจะเป็นแนวปฎิหาริย์แต่ปรากฏชื่อในสถานที่ท้องถิ่นจริง มีโบราณสถานจริง หรือมีหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญของถิ่นนั้น ๆ จริง เช่น เรื่องพระยาทรงพระยาพาน (ปฐมเจดีย์) เรื่องตาม่องล่าย (ชื่อภูเขาในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) เป็นต้น

4. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่อธิบายของปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายรูปร่างของสัตว์ และอธิบายความเป็นมาของพืชต่าง ๆ นิทานเหล่านี้มุ่งอธิบายความเป็นมาของสรรพสิ่งต่าง ๆ ตามความเชื่อและทัศนะของคนไทยซึ่งไม่สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น ทำไมเมล็ดข้าวจึงเล็ก ทำไมกระดองเต่าจึงแตก เป็นต้น

5. เทพนิยายหรือนิทานเทพปกรณัม เป็นนิทานที่เล่าความเป็นมาของโลกและจักรวาลตามทัศนะและความเชื่อของคนไทย และสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลก เช่น เรื่องเมขลา รามสูร เรื่องราหูอมจันทร์ เป็นต้น

6. นิทานสอนใจ บางครั้งเรียกว่า นิทานคติธรรม แนวเรื่องของนิทานจะยึดเรื่องคุณธรรม เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง ซึ่งให้เห็นว่า การประกอบคุณความดีจะได้รับผลดีทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

7. นิทานมุขตลก เป็นนิทานที่มุ่งให้ความขบขันแก่ผู้ฟัง ซึ่งจะนำมุขตลกมาจากเรื่องราวต่าง ๆ เช่น คนปัญญาโง่จากเรื่องศรีธนญชัย เรื่องคนขี้เกียจได้ดี เป็นต้น

ไพพรรณ อินทนิล (2545 : 27 - 28) ได้แบ่งประเภทของนิทานตามรูปแบบ (Form) คือ

1. นิทานปรัมปราหรือเทพนิยาย (Fairy Tale) มักจะกำหนดสถานที่ที่เลื่อนลอยไม่แน่ชัด เช่น ในกาลครั้งหนึ่ง มีเมือง ๆ หนึ่ง ตัวละครจะมีฤทธิ์เดชมาก เช่น สังข์ทอง ปลาบู่ทอง สโนว์ไวท์

2. นิทานท้องถิ่น (Legend) หรือเรียกว่าตำนาน มักเป็นเรื่องขนาดสั้นเกี่ยวกับการเชื่อบนขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นเรื่องพิสดารแต่เชื่อว่าเป็นจริง เช่น เรื่องพระยาทรง พระยาพาน พระร่วง

3. นิทานเทพนิยาย (Myth) ตัวบุคคลในเรื่องจะเกี่ยวกับความเชื่อ เช่น เรื่องพระอินทร์ เมขลา รามสูร

4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวของสัตว์แต่มีพฤติกรรมเช่นเดียวกับคน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

4.1 นิทานเป็นเภทคติธรรม (Fable) คล้ายนิทานคติสอนใจ คือ ตัวเอกต้องเป็นสัตว์ แต่มีคติสอนใจ เช่น ราสีห์กับหนู

4.2 นิทานประเภทเล่าซ้ำ ๆ หรือ เล่าไม่รู้จบ (Formula Tale) เช่น เรื่อง ยายกะตามีวิธีการเล่าเฉพาะ

5. นิทานตลกขำขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้น ๆ เนื้อหาจุดสำคัญอยู่ที่เรื่องไม่น่าเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องทางการแก้แค้น แก่งลา การแสดงปฏิภาณไหวพริบ เป็นการแสดงออกทางด้านอารมณ์ของมนุษย์ที่ต้องการหลุดพ้นจากกรอบของวัฒนธรรม ประเพณี และกิจวัตร นิทานประเภทนี้รวมไปถึงนิทานเหลือเชื่อ

วิไล มาศจรัส (2551 : 16 - 23) ได้แบ่งประเภทของนิทาน เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. นิทานภายิต (Fable) นิทานภายิตจะเป็นนิทานสั้น ๆ มีตัวละครเป็นสัตว์ ตัวละครในนิทาน สามารถจำแนกได้ คือ

1.1 ตัวละครที่มีอำนาจ เช่น สิงโต เสือ ช้าง ตัวละครดังกล่าวจะได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้าป่า

1.2 ตัวละครฝ่ายอธรรม แสดงถึงความเจ้าเล่ห์ ขี้โกง เช่น สุนัขจิ้งจอก หมาป่า

1.3 ตัวละครที่มีสติปัญญาน้อย เช่น ลา

1.4 ตัวละครที่ซุกซน เช่น ลิง

1.5 ตัวละครที่มีการแสดงถึงอายุยืน เชื่องช้า เช่น เต่า

1.6 ตัวละครที่มีความปราดเปรียว เช่น กระต่าย ไก่ป่า

2. นิทานเทพนิยาย (Fairy Tale) ละครเทพนิยายจะมีตัวละครเอกเป็นมนุษย์ มีศักดิ์สูง เช่น เป็นเจ้าหญิง เจ้าชายถ้าเป็นคนธรรมดาจะมีลักษณะพิเศษ เช่น รูปงาม เป็นต้น นิทานเทพนิยายของต่างประเทศที่คนไทยรู้จักกันดี คือ เรื่องซินเดอเรลล่า เจ้าหญิงนิทรา สโนไวท์และคนแคระทั้งเจ็ด เป็นต้น ปัจจุบันละครเทพนิยายดังกล่าว มีผู้นำไปใช้เป็นสร้างเป็นภาพยนตร์การ์ตูน ฉายเผยแพร่ไปทั่วโลก

3. นิทานชาดก นิทานชาดกเป็นนิทานที่อยู่ในพระไตรปิฎก เรียกว่า นิทานชาดก เป็นเรื่องราวหรือชีวประวัติในอดีตชาติของพระ โคตมพุทธเจ้า คือ สมัยที่พระองค์เป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีอยู่ พระองค์ทรงนำมาเล่าให้พระสงฆ์ฟังในโอกาสต่าง ๆ เพื่อแสดงหลักธรรมสัจยาคติที่พระองค์ทรงประสงค์ เรียกเรื่องในอดีตของพระองค์นี้ว่า ชาดก ชาดกเป็นเรื่องเล่าคล้ายนิทาน บางครั้งจึงเรียกว่า นิทานชาดก เป็นนิทานที่มีไว้ยกเป็นคำสอนของผู้แสดงธรรม เช่น เวลาพระภิกษุแสดงพระธรรมเทศนาจะมีการยกชาดกขึ้นมาขยายความให้เป็นข้อคิดเตือนใจ

4. นิทานชาวบ้าน (Folk Tale) นิทานชาวบ้านเป็นนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาแต่โบราณ เนื้อหาในนิทาน มักจะอ้างอิง สถานที่อยู่จริงในท้องถิ่น เช่น เรื่องไกรทอง จะอ้างเหตุการณ์ในจังหวัดพิจิตร เขานางนอน อ้างสถานที่จังหวัดเชียงราย ตามองถ่าย อ้างเหตุการณ์สถานที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกาะหนู เกาะแมว อ้างสถานที่ในจังหวัดสงขลา เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของนิทาน สรุปได้ว่า มีการแบ่งออกเป็นหลายประเภท แตกต่างกันไป นิทานภายิต มีลักษณะเป็นนิทานสั้น ๆ มีตัวละครเป็นสัตว์ นิทานเทพนิยาย เป็นนิยายเกี่ยวกับการเชื่อนิทานปรัมปรา เป็นนิทานที่ตัวละครจะมีฤทธิ์เดชมาก กำหนดสถานที่ที่เลื่อนลอย ไม่ชัดเจน นิทานชาดก เป็นนิทานที่อยู่ในพระไตรปิฎก มีไว้ยกเป็นคำสอนของผู้แสดงธรรม นิทานชาวบ้าน เป็นนิทานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่เล่ากันสืบทอดกันมาแต่โบราณ ปัจจุบันมีผู้ผูกเรื่องหรือแต่งนิทานที่มีเรื่องราวสอดคล้องกับสภาพสังคม หรือใช้ประกอบในการเรียนการสอน โดยสอดแทรกเนื้อหาสาระ ข้อคิด เพื่อเป็นคติเตือนใจผู้อ่านซึ่งเป็นเยาวชน

ความสำคัญของนิทาน

นิทานเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตเด็ก ช่วยให้เด็กมีความสุขให้แง่คิดและคติสอนใจ การจัดประสบการณ์ให้เด็กโดยใช้นิทานเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการเล่านิทาน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ได้มีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของนิทานไว้หลายท่าน ดังนี้

เกริก ชื่นพันธ์ (2547 : 55 - 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเล่านิทาน ดังนี้

1. เด็ก ๆ หรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกอบอุ่นและใกล้ชิด เป็นกันเองกับผู้เล่า
2. เด็ก ๆ หรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกร่วมในขณะฟัง ทำให้เขาเกิดความเพลิดเพลินผ่อนคลายและสดชื่นแจ่มใส
3. เด็ก ๆ หรือผู้ฟังจะมีสมาธิหรือความตั้งใจที่มีระยะเวลานานขึ้นหรือยาวขึ้น โดยเฉพาะผู้เล่าที่มีความสามารถในการตรึงให้ผู้ฟังหรือเด็ก ๆ ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องราวที่ผู้เล่าเล่าเรื่องที่มีขนาดยาว
4. เด็ก ๆ หรือผู้ฟังจะถูกกล่อมเกลียดด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เด็ก ๆ และผู้ฟังเข้าใจในความดีและความงามยิ่งขึ้น
5. นิทานจะทำให้เด็ก ๆ หรือผู้ฟังมีความละเอียดอ่อน รู้จักการรับและการให้มองโลกในแง่ดี
6. นิทานจะทำให้เด็ก ๆ หรือผู้ฟังใช้กระบวนการคิดในการพิจารณาแก้ปัญหาได้
7. นิทานสามารถสร้างความกล้าให้กับเด็ก ๆ หรือผู้ฟังโดยการแสดงออกที่ผ่านกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพ

8. เด็ก ๆ ผู้ฟังจะได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

9. นิทานช่วยสร้างเสริมจินตนาการที่กว้างไกลไร้ขอบเขตให้กับเด็กหรือผู้ฟัง

10. นิทานสามารถช่วยให้เด็ก ๆ และผู้ฟังได้รู้จักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง การออกเสียง การกระดกลิ้นตัว ร เรือ และ ล ลิง ได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ

วิเชียร เกษประทุม (2550 : 9 - 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานว่ามี คุณค่าและมีประโยชน์ ดังนี้

1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายความเครียดและช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย

2. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวเด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่ว่าเป็นบุคคลที่ขี้บ่นชอบดุด่า น่าเบื่อหน่ายหรือน่าเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุก ๆ ก็จะช่วยให้เด็กอยากอยู่ใกล้ชิดผู้ใหญ่ความเกรงกลัวหรือเบื่อหน่ายผู้ใหญ่ลง

3. นิทานให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ

4. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ ช่วยปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ที่สังคมพึงประสงค์ให้แก่ผู้ฟัง เช่น ให้ซื่อสัตย์ ให้เชื่อผู้ใหญ่ ให้พูดจาไพเราะอ่อนหวาน ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ขยันขันแข็ง เป็นต้น

5. นิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะของสังคมวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมตลอดจนประเพณีค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 11 - 16) ได้ระบุถึงความสำคัญของนิทานว่า นิทานเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตทั้งเด็กและผู้ใหญ่ เพราะนอกจากนิทาน จะช่วยให้เด็ก ๆ มีความสุขสนุกสนานหยรษาแล้ว ยังเป็นโลกแห่งจินตนาการที่สมบูรณ์แบบที่คอยช่วยถักทอสายใยความรักความฝันสานสัมพันธ์อันอบอุ่น ความละมุนละไมในกลุ่มสมาชิกของครอบครัว อีกทั้งนิทานยังให้แง่คิดคติสอนใจ และปรัชญาชีวิตอันล้ำลึกแก่เด็ก นิทานมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาเด็กทางด้านลักษณะชีวิต เด็กได้เรียนรู้ถึงลักษณะชีวิตที่ดีผ่านนิทานที่ปรารถนาให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดี เช่น มีคุณธรรมจริยธรรม มีความกล้าหาญ มีความซื่อสัตย์

2. การพัฒนาเด็กด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่มากในนิทาน ซึ่งเด็กจะได้รับรู้ถึงบุคลิกภาพที่ดีที่จะช่วยให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี เช่น ความเชื่อมั่นการรักษาดนความสุภาพอ่อนน้อม ความมีมารยาทที่ดีความเป็นผู้นำ

3. การพัฒนาเด็กด้านความรู้และสติปัญญา

4. การพัฒนาเด็กในด้านทักษะและความสามารถ

5. การพัฒนาเด็กในด้านสุขภาพ นิทานเป็นกระบวนการหนึ่งที่กำหนดบทบาทในด้านสุขภาพให้เกิดแก่เด็ก เพราะเมื่อเด็ก ได้อ่านหรือ ฟังนิทานแล้วจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตน

จากการศึกษาความสำคัญของนิทาน สรุปได้ว่า นิทานให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด สร้างเสริมจินตนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน ช่วยพัฒนาเด็กทางคุณลักษณะชีวิต พัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก พัฒนาด้านความรู้และสติปัญญา ทักษะและความสามารถทางภาษา จากการฟัง การอ่าน การพูดเล่าเรื่อง และสามารถเขียนสรุป

ขั้นตอนการเขียนนิทาน

ผู้เขียนนิทานแต่ละคน ย่อมมีขั้นตอนการเขียนตามรูปแบบของตนแตกต่างกันออกไป แต่มีขั้นตอนสำคัญที่คล้ายคลึงกัน มีดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527 : 12 - 21) ได้เสนอขั้นตอนการทำหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำหนังสือเด็ก โดยศึกษาจากตำรา เอกสารต่าง ๆ การอบรมสัมมนา ศึกษาจากหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับรางวัลจากการประกวด เป็นต้น
2. เขียนโครงเรื่อง (Plot) จะทำให้ทราบว่าเป็นเนื้อเรื่องเกี่ยวกับอะไร พร้อมกับบอกแก่นของเรื่อง เพื่อจะได้ทราบว่าหนังสือเด็กเรื่องนั้นมีแก่นของเรื่องอย่างไร แล้วจึงคิดผูกเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน
3. เนื้อเรื่องย่อ คือ การเขียนเนื้อเรื่องย่อ ๆ ของเรื่องที่จะแต่งขึ้นมา ทำให้ผู้อ่านทราบได้ว่าเนื้อเรื่องนี้มีเนื้อเรื่องย่อเกี่ยวกับอะไร ซึ่งจะละเอียดกว่าโครงเรื่อง
4. เขียนบทสคริปต์ (Script) คือ การนำเรื่องราวที่ได้จากโครงเรื่องมาเขียนบอกขั้นตอนของเนื้อเรื่องและรูปภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดวางภาพและรูปเล่มของหนังสือตั้งแต่หน้าปกจนถึงหน้าสุดท้าย
5. การทำดัมมี่ (Dummy) คือ การทำหนังสือจำลองของหนังสือที่จะทำขึ้นมาโดยทำรายละเอียดจากบทสคริปต์ มาเขียนและวาดรูปหรือทำสัญลักษณ์แทนรูป เป็นการทดลองก่อนที่จะพิมพ์เป็นเล่ม เพื่อดูความเหมาะสม
6. การทำรูปเล่ม (Format) คือ การทำหนังสือจริง ๆ ได้แก่ การวาดภาพ คำบรรยายรวมทั้งการวางหน้า การจัดภาพ (Layout) ของหนังสือให้เหมาะสม โดยดูจากดัมมี่ สำหรับขนาดของรูปเล่มมีหลายขนาดที่นิยมคือ ขนาดเล็ก 13 ซม. x 18.5 ซม. หรือ 16 หน้ายก ขาดกว้าง 14.6 ซม. x 21 ซม. หรือ 16 หน้ายกใหญ่ ลักษณะของรูปเล่มมี 2 ลักษณะ คือ แบบแนวตั้งและแบบแนวนอน

7. การตั้งชื่อเรื่อง ต้องน่าสนใจ น่าติดตามอ่าน โดยอาศัยการพิจารณาจากเนื้อเรื่อง ในการสร้างหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ผู้สร้างต้องวางแผนที่ดีเพราะจะช่วยให้หนังสือที่จัดทำขึ้น มีคุณค่า น่าอ่านชวนติดตาม ตลอดจนจูงใจให้เด็กรักการอ่านยิ่งขึ้น

ถวัลย์ มาศจรัส (2539 : 41 - 47) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนหนังสือ ดังนี้

1. ปัจจุบันสอนกลุ่มประสบการณ์อะไร
2. จะเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชั้นประถมศึกษาปีที่เท่าไร
3. เขียนเรื่องอะไร (แล้วตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้)
 - 3.1 เขียนทำไม เพื่ออะไร
 - 3.2 เนื้อหาเป็นอย่างไร
 - 3.3 สารที่ได้คืออะไร
 - 3.4 รูปแบบการเขียนเป็นอย่างไร (ร้อยแก้วหรือร้อยกรอง)
4. หาข้อมูลจากที่ไหน
5. วางแผนการเขียนไว้อย่างไร
6. จะลงมือเขียนเมื่อไร และกำหนดจะให้แล้วเสร็จเมื่อใด
7. ลงมือเขียน

จากการศึกษาขั้นตอนการเขียนนิทาน สรุปได้ว่า

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป เช่น ต้องการเขียนนิทานที่เป็นเรื่องสั้น ๆ หรือเป็นนิทานท้องถิ่น ต่อจากนั้นก็กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะว่า นิทานที่จะเขียนนั้นมีลักษณะเฉพาะอย่างไร เช่น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญู หรือเพื่อเป็นการเตือนสติไม่ให้เกิดความประมาท ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ให้เข้าใจและมีความรักชาติหรือเพื่อให้เกิดความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้อ่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเครื่องหมายว่าอยู่ในวัยใด หรือถ้าเป็นนิทานที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนก็ต้องวิเคราะห์ว่า กลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับชั้นหรือช่วงชั้นใด เพื่อจะได้เขียนเนื้อหาสาระและสำนวนได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้อ่าน

3. กำหนดเค้าโครงเรื่องซึ่งประกอบด้วย การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การปิดเรื่องโดยมีขอบข่ายเนื้อหาสาระในแต่ละตอนที่ชัดเจน มีแก่นของเรื่อง เช่น เรื่องของการซื่อสัตย์ ก็จะมีเนื้อเรื่องที่เป็นแก่นของเรื่องแสดงถึงชีวิตของคนที่ถูกบิดน โดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ถึงแม้ว่าจะมีสิ่งเข้าชวนใจให้เกิดความโลภ ไม่ซื่อสัตย์ แต่บุคคลนั้นก็ยังมีความมั่นคง เป็นต้น นอกจากนั้น

ยังมีการกำหนดตัวละคร จาก ลีลาการใช้สำนวนภาษา เช่น เขียนแบบเรียบ ๆ เขียนกระชับรัดกุม หรือเขียนแบบปลุกเร้าจิตใจ เป็นต้น

4. กำหนดการประเมินผลว่า เมื่อเด็ก ๆ ได้อ่านหรือฟังนิทานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้อย่างไร เช่น เมื่ออ่านหรือฟังนิทานเรื่องนี้แล้วเด็ก ๆ เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความมั่นคงในความซื่อสัตย์สุจริตแล้วนำไปประยุกต์ปฏิบัติตามตัวละครในเรื่อง

5. กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการยกร่างต้นฉบับนิทานในเรื่องนั้น ๆ เช่น ในกรณีนำสถานที่ในแต่ละท้องถิ่นมาผูกเรื่องเป็นนิทาน เช่น เขาตม่องลาย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อนุสาวรีย์พันท้ายนรสิงห์ เป็นต้น

6. ยกร่างต้นฉบับ เป็นการเขียนเนื้อหาสาระนิทานตามที่กำหนดเค้าโครงเอาไว้แล้ว การยกร่างครั้งแรกเมื่อจัดทำแล้วผู้เขียนควรได้อ่านทบทวน ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาสาระ ความสัมพันธ์ของตัวละครกับสถานที่ จาก เวลา สำนวนเหมาะสม ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ผู้เขียนนิทานควรให้ความสำคัญต่อการปิดเรื่องนิทานซึ่งอยู่ในตอนสุดท้ายของนิทานกล่าวคือ ควรให้ผู้อ่านได้ข้อคิดสำคัญจากเรื่องที่อ่าน

7. ทดสอบต้นฉบับ โดยการนำนิทานที่ร่างเรียบร้อยแล้วไปให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมายการอ่าน หรือนำไปเล่าให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เด็กแสดงความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะในนิทานเรื่องนั้น

8. การปรับปรุงต้นฉบับ เมื่อได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากตัวแทนกลุ่มเป้าหมายแล้วก็นำต้นฉบับไปปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาให้สมบูรณ์ และถ้าต้องการความมั่นใจในคุณภาพของหนังสือนิทานเล่มนั้นก็จะนำไปทดสอบกับผู้อ่านหรือผู้นำไปเล่าให้เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกครั้งเพื่อจะได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์นำมาปรับปรุงนิทานให้มีคุณภาพที่ดีต่อไป

จากศึกษาคุณค่าของนิทานดังกล่าว สรุปได้ว่า นิทานสร้างความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และผ่อนคลายความเครียด สร้างเสริมจินตนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตในหลาย ๆ ด้าน ช่วยพัฒนาเด็กทางคุณลักษณะชีวิต พัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก พัฒนาด้านความรู้และสติปัญญา ทักษะและความสามารถทางภาษา

เก้าอี้ที่พ่อสอน พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

เก้าอี้ที่พ่อสอนพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ ในวาระโอกาสต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวม เฉพาะที่เหมาะสมแก่การนำมาสอนนักเรียน จำนวน 9 คำสอน ดังนี้

1. ความเพียร การสร้างสรรค์ตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่สร้างในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุด คือความอดทน คือไม่ย่อท้อ ในสิ่งที่ตั้งใจ สิ่งที่ตั้งใจนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผลไม่ดัง คือ คุณมันควรทำคีนี่ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดีควรต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของตนเอง เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครู และอาจารย์ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ วันที่ 27 ตุลาคม 2516

2. ความพอดี ในการสร้างตัวสร้างฐานะนั้นจะต้องถือหลักค่อยเป็นค่อยไป ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและความพอเหมาะพอดี ไม่ทำเกินฐานะและกำลัง หรือทำด้วยความเร่งรีบ เมื่อมีพื้นฐานแน่นหนารองรับพร้อมแล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญก้าวหน้าในระดับสูงขึ้นตามต่อกันไป เป็นลำดับผลที่เกิดขึ้นจึงจะแน่นอน มีหลักเกณฑ์ เป็นประโยชน์แท้และยั่งยืน เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 18 ธันวาคม 2540

3. ความรู้ตน เด็ก ๆ ทำอะไรต้องหัดให้รู้ตัว การรู้ตัวอยู่เสมอจะทำให้เป็นคนมีระเบียบ และคนที่ระเบียบดีแล้ว จะสามารถเล่าเรียนและทำการงานต่าง ๆ ได้โดยถูกต้องรวดเร็ว จะเป็นคนที่สร้างความสำเร็จ และความเจริญ ให้แก่ตนเองและส่วนรวมในอนาคตได้อย่างแน่นอน เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระราชทานลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ประจำปี 2521

4. คนเราจะต้องรับและจะต้องให้คนเราจะเอาแต่ได้ไม่ได้ คนเราจะต้องรับและจะต้องให้ หมายความว่าต่อไป และเดี๋ยวนี้ด้วย เมื่อรับสิ่งของใดมา ก็จะต้องพยายามให้ใน การให้ นั้น ให้ได้โดยพยายามที่จะสร้างความสามัคคีให้หมู่คณะและในชาติ ทำให้หมู่คณะและชาติ ประชาชนทั้งหลายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ ช่วยที่ไหนได้ก็ช่วย ด้วยจิตใจที่เผื่อแผ่โดยแท้ เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 25 มิถุนายน 2496

5. อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ ในวงสังคมนั้นเล่า ท่านจะต้องรักษามารยาทอันดีงาม สำหรับสุภาพชนรู้จักสัมมาการะวะ ไม่แข็งกระด้าง มีความอ่อนโยนแต่ ไม่อ่อนแอ พร้อมจะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม 2540

6. พุดจริง ทำจริง ผู้หนักแน่นในสัจจะพูดอย่างไร ทำอย่างนั้น จึงได้รับความสำเร็จ พร้อมทั้งความศรัทธา เชื่อถือและความยกย่องสรรเสริญ จากคนทุกฝ่าย การพูดแล้วทำ คือ พุดจริง

ทำจริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญ ในการส่งเสริมเกียรติคุณของบุคคลให้เด่นชัด และสร้างเสริมความดี ความเจริญ ให้เกิดขึ้นทั้งแก่บุคคล และส่วนรวมพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 10 กรกฎาคม 2540

7. หนังสือเป็นอมสิน หนังสือเป็นการสะสมความรู้ และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมา คิดมา แต่โบราณกาลจนทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้ และเป็นอมสิน เป็นสิ่งที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าได้โดยแท้ เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุด ทั่วประเทศ ในโอกาสที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท วันที่ 25 พฤศจิกายน 2514

8. ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝน อบรมให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาด ที่เจริญมั่นคง เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ปีพุทธศักราช 2531

9. การเอาชนะใจตน ในการดำเนินชีวิตของเราเราต้องข่มใจไม่กระทำการสิ่งใด ๆ ที่เรารู้สึก ด้วยใจจริงว่าชั่วว่าเสื่อม เราต้องฝืนต้องต้านความคิดและความประพฤติทุกอย่างที่รู้สึกว่า ขัดกับธรรมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำการที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้อง และเป็นธรรม ถ้าเราร่วมกันทำเช่นนี้ ให้ได้จริง ๆ ให้ผลของความดีบังเกิดมากขึ้น ๆ ก็จะช่วยคำนวณ ส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมลงไป และจะช่วยให้ฟื้นคืนดีขึ้นได้เป็นลำดับ เป็นพระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในพิธีเปิดการประชุมยุวพุทธิก สมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ 12 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วันที่ 12 ธันวาคม 2513

จากการศึกษาแก้คำที่พ่อสอน พระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานแก่นักเรียนนักศึกษาครูและอาจารย์ในวาระ โอกาสต่าง ๆ ประกอบด้วย ความเพียร ความพอดี ความรู้ตน คนเราจะต้องรับและจะต้องให้อ่อนโยน แต่ไม่อ่อนแอ พุดจริงทำจริง หนังสือเป็นอมสิน ความซื่อสัตย์ และการเอาชนะใจตน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวม และนำมาเขียนเป็นนิทานคำกลอนสี่ จำนวน 9 เล่ม โดยใช้ชื่อนิทาน ทั้ง 9 เล่มตามแก้คำที่พ่อสอนดังสรุปไว้ข้างต้น

แบบฝึกทักษะ

ความหมายของแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนวิชาทักษะ การใช้แบบฝึกพัฒนาการเรียนการสอน จะช่วยให้ครูและนักเรียนพบข้อบกพร่องทางการเรียนการสอน และแก้ไขข้อบกพร่องนั้น มีผู้กล่าวถึงความหมายของแบบฝึก ไว้ดังนี้

ประภาพร ถิ่นอ่อน (2553 : 29) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะ หมายถึง สื่อการเรียนการสอน ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยที่กิจกรรม ที่ได้ปฏิบัติในแบบฝึกนั้นจะครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนไปแล้ว ทำให้นักเรียนมีความรู้และทักษะ มากขึ้น เพราะมีรูปแบบหรือลักษณะที่หลากหลาย

สมพร ดอยยี่ปี (2554 : 32) ได้กล่าวว่า แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ และสามารถนำความรู้ไปใช้ ได้อย่างถูกต้อง

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 687) ได้ให้ความหมายของแบบฝึกไว้ว่า “แบบฝึก หมายถึง แบบตัวอย่าง ปัญหา หรือคำสั่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้นักเรียนฝึกตอบ”

จากการศึกษาความหมายของแบบฝึกทักษะสรุปได้ว่าแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วย พัฒนาทักษะในเรื่องที่เรียนรู้ให้มากขึ้น โดยอาศัยการฝึกฝนหรือปฏิบัติด้วยตนเองของผู้เรียน ลักษณะปัญหาในแบบฝึกทักษะจะเป็นปัญหาที่เสริมทักษะพื้นฐานโดยกำหนดขึ้นให้ผู้เรียนตอบ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ปริมาณของปัญหาต้องเพียงพอที่สามารถตรวจสอบและพัฒนาทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนไปแล้ว เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา รวมทั้ง ในแบบฝึกทักษะจะทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจที่เรียนด้วยตนเองได้ เพื่อให้เกิด ทักษะ เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนไปในเรื่องนั้น ๆ อย่างมี ประสิทธิภาพ

หลักการสร้างแบบฝึกทักษะ

ถวัลย์ มาศจรัส (2548 : 148 - 149) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบของแบบฝึกทักษะไว้ว่า ต้องมี จุดประสงค์ชัดเจนสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะตามสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ของ กลุ่มการเรียนรู้ ในส่วนของเนื้อหาต้องถูกต้องตามหลักวิชา ให้ภาษาเหมาะสม มีคำอธิบายและคำสั่ง ที่ชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติตาม สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ นำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นไปตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิธีการ เรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล มีคำถามและกิจกรรมที่ทำทาส่งเสริมทักษะกระบวนการ เรียนรู้ของธรรมชาติวิชามีกลยุทธ์การนำเสนอ และการตั้งคำถามที่ชัดเจนน่าสนใจ ปฏิบัติได้ สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

สมพร ดอยยี่ปี (2554 : 39) ได้กล่าวว่า การสร้างแบบฝึกทักษะต้องมีหลักการ และแนวทาง ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแบบฝึกที่ชัดเจน แน่นนอน และภาษาที่เข้าใจง่าย เหมาะสมกับวัย

ควรมีความยากง่ายแตกต่างกัน และต้องมีหลายรูปแบบ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ แบบฝึกหัดนั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้เรียนทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น และในด้านครูผู้สอนเกี่ยวกับเนื้อหาวิธีการสอน และกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของเด็กนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาหลักการสร้างแบบฝึกทักษะข้างต้น สรุปได้ว่า การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะให้มีประสิทธิภาพต้องมีหลักการสร้างที่สอดคล้องกับลักษณะที่ดีของแบบฝึกเสริมทักษะ ควรสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการฝึกเลือกให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีลักษณะดึงดูดความสนใจ ทำทลายความรู้ความสามารถของเด็กนักเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

ประโยชน์ของแบบฝึกทักษะ

กรณีการ พวงเกษม (2540 : 7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบฝึกที่มีต่อการเรียนรู้ คือ

1. เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของครูได้มาก เพราะแบบฝึกหัดเป็นสิ่งที่จัดทำอย่างเป็นระบบระเบียบ
2. ช่วยเสริมทักษะทางการใช้ภาษา แบบฝึกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กฝึกทักษะการใช้ภาษาได้ดีขึ้น แต่ต้องอาศัยการส่งเสริมและเอาใจใส่จากครูผู้สอนด้วย
3. ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กมีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน การให้เด็กทำแบบฝึกที่เหมาะสมกับความสามารถจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในด้านจิตใจมากขึ้น
4. แบบฝึกช่วยเสริมให้ทักษะทางภาษาคงทนโดยกระทำ ดังนี้
 - 4.1 ฝึกทันทีหลังจากที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งนั้น ๆ
 - 4.2 ฝึกซ้ำหลาย ๆ ครั้ง
 - 4.3 เน้นเฉพาะเรื่องที่ต้องการฝึก
5. แบบฝึกที่ใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้หลังจากจบบทเรียนในแต่ละครั้ง
6. แบบฝึกที่จัดทำขึ้นเป็นรูปเล่ม เด็กสามารถเก็บรักษาไว้เพื่อเป็นแนวทางและทบทวนด้วยตนเองได้ต่อไป
7. การให้เด็กทำแบบฝึก ช่วยให้ครูมองเห็นจุดเด่น หรือปัญหาต่าง ๆ ของเด็กได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ครูดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ทันทั่วทั้งที่
8. แบบฝึกที่จัดทำขึ้นนอกเหนือจากที่มีอยู่ในหนังสือจะช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่

9. แบบฝึกที่จัดพิมพ์ไว้เรียบร้อยแล้วจะช่วยให้ครูประหยัดทั้งแรงงานและเวลาในการที่จะต้องจัดเตรียมสร้างแบบฝึกอยู่เสมอ ในด้านผู้เรียนก็ไม่ต้องเสียเวลาลอกแบบฝึกจากตำราเรียนทำให้มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ได้มากขึ้น

10. แบบฝึกช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะการจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มแน่นอนต้องลงทุนต่ำกว่าที่จะพิมพ์ลงกระดาษทุกครั้งและผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระเบียบ

ปาริชาติ สุพรรณกลาง (2550 : 23) ได้กล่าวว่า แบบฝึกเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้สอน ซึ่งประโยชน์ของแบบฝึกทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น มีความเชื่อมั่น ฝึกทำงานด้วยตนเอง ทำให้มีความรับผิดชอบ และทำให้ครูทราบปัญหาและข้อบกพร่องของนักเรียนในเรื่องที่เรียน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันที นอกจากนี้แบบฝึกยังเปิดโอกาสให้เด็กฝึกทักษะอย่างเต็มที่ ทั้งยังช่วยให้คงอยู่ได้นาน และเป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจบบทเรียนแต่ละครั้งอีกด้วย

อุษณีย์ เสือจันทร์ (2553 : 17 - 18) ได้กล่าวว่า แบบฝึกช่วยในการฝึกเสริมทักษะ ทำให้จดจำเนื้อหาได้คงทนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน สามารถนำมาแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มได้ดี ผู้เรียนสามารถนำมาทบทวนเนื้อได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเองเป็นเครื่องมือที่ครูผู้สอนใช้ประเมินผลการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีว่านักเรียนเข้าใจมากน้อยเพียงใด

สมพร ตอยยี่ปี (2554 : 37) ได้กล่าวว่า แบบฝึกมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน และยังสามารถทบทวนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง

จากความสำคัญของแบบฝึกดังกล่าว สรุปได้ว่า แบบฝึกที่ดีเปรียบเสมือนผู้ช่วยที่ดีของครู ทำให้ครูลดภาระการสอนลงทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่และเพิ่มความมั่นใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งแบบฝึกจะช่วยในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้นั้น จำเป็นต้องมีการสอนต่างจากกลุ่มเด็กปกติทั่วไป หรือเสริมเพิ่มเติมให้เป็นพิเศษ ฉะนั้นแบบฝึกจึงมีประโยชน์มากสำหรับเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะทางภาษาได้มากขึ้น แบบฝึกนอกจากจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะ และทบทวนได้ด้วยตนเองแล้ว และผู้เรียนสามารถบันทึกและมองเห็นความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระเบียบ ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาและข้อบกพร่องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทราบปัญหา และข้อบกพร่อง จุดอ่อนของนักเรียนได้ชัดเจน เพื่อครูจะได้แก้ไขได้ทันทั่วถึง

ลักษณะของแบบฝึกที่ดี

ลักษณะของแบบฝึกที่ดีนั้นต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนตลอดจนคำนึงถึงจิตวิทยาเกี่ยวกับสิ่งเร้าและการตอบสนองพัฒนาการของเด็ก และลำดับขั้นของการเรียน นอกจากนั้นจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กซึ่งแบบฝึกจะประกอบด้วยคำชี้แจงและตัวอย่างสั้น ๆ ที่จะทำให้เด็กเข้าใจง่าย ใช้เวลาเหมาะสมและมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนไปแล้ว นอกจากนี้แบบฝึกควรมีหลายแบบเพื่อสร้างความสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ

ในการสร้างแบบฝึกสำหรับเด็ก มุ่งองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของแบบฝึกที่ดี ไว้ดังนี้

สุพรรณิ ไชยเทพ (2544 : 19) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดี ไว้ดังนี้

1. ต้องมีความชัดเจน ทั้งคำชี้แจง คำสั่ง ง่ายต่อการเข้าใจ
2. ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
3. มีภาษาและรูปภาพที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
4. แบบฝึกแต่ละเรื่องไม่ควรยาวมากเกินไป
5. ควรมีกิจกรรมหลากหลายรูปแบบทำให้นักเรียนไม่เบื่อ
6. ควรตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สร้างความสนุกสนาน

เพติเพลินชนะทำแบบฝึก

7. มีคำตอบที่ชัดเจน
8. แบบฝึกที่ดีสามารถประเมินความก้าวหน้าและความรู้ของนักเรียนได้

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549 : 114) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีไว้ว่า

1. เป็นสิ่งที่นักเรียนเรียนมาแล้ว
2. เหมาะสมกับระดับวัย หรือความสามารถของนักเรียน
3. มีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย
4. ใช้เวลาที่เหมาะสม คือ ไม่นานเกินไป
5. เป็นสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายให้นักเรียนแสดงความสามารถ
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกทั้งแบบทดสอบอย่างจำกัด และตอบอย่างเสรี
7. มีคำสั่งหรือตัวอย่างแบบฝึกที่ไม่ยาวเกินไป และไม่ยากแก่การเข้าใจ
8. ควรมีหลายรูปแบบ มีความหมายแก่นักเรียนที่ทำแบบฝึก
9. ใช้หลักจิตวิทยา

10. ใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย
11. ฝึกให้คิดได้เร็วและสนุกสนาน
12. ปลุกความสนใจหรือเร้าใจ
13. เหมาะสมกับวัยและความสามารถ
14. สามารถศึกษาด้วยตนเองได้

ปราณี จินฤทธิ (2552 : 32) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีต้องสร้างให้เกี่ยวข้องกับบทเรียนเป็นแบบฝึกสำหรับเด็กเก่งและใช้ซ่อมเสริมเด็กอ่อนได้มีความหลากหลายในแบบฝึกชุดหนึ่ง ๆ มีคำสั่งที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้ฝึกได้คิดท้าทายความสามารถมีความเหมาะสมกับวัย ใช้เวลาฝึกไม่นาน ผู้ฝึกสามารถนำประโยชน์จากการทำแบบฝึกไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้

ประภาพร ถิ่นอ่อง (2553 : 33) ได้กล่าวว่า ลักษณะของแบบฝึกที่ดีต้องมีจุดหมายที่แน่นอนจะทำการฝึกทักษะด้านใด ควรใช้ภาษาง่าย ๆ และมีความน่าสนใจ เรียงลำดับจากง่ายไปหายากให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน มีเนื้อหาตรง จัดกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจและเกิดประสิทธิภาพในการเรียน

จากการศึกษาลักษณะของแบบฝึกที่ดี สรุปได้ว่า แบบฝึกที่ดีและมีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการฝึกทักษะได้เป็นอย่างดี ควรจะมีคำอธิบายในการใช้อย่างชัดเจนเข้าใจง่ายเป็นแบบฝึกสั้น ๆ ใช้เวลาฝึกไม่นานเกินไป มีหลายรูปแบบน่าสนใจ ทั้งภาษา สีสัน ความยากง่าย ให้เหมาะสม กับความสามารถของผู้เรียน และผู้เรียนสามารถใช้ฝึกหรือเรียนได้ด้วยตนเอง

หลักทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะ

วันชัย ไทยใหม่ (2539 : 19) ได้ให้คำแนะนำว่าแบบฝึกควรสร้างโดยใช้หลักจิตวิทยา ดังนี้

1. เร้าใจให้นักเรียนเกิดความสนใจโดยการใช้แบบฝึกหลาย ๆ ชนิด
2. ให้นักเรียนมีโอกาสดูตอบสนองถึงเร้าด้วยการแสดงความสามารถและความเข้าใจลงในแบบฝึกหัด
3. ให้นักเรียนนำสิ่งที่เรียนมาตอบในแบบฝึกหัดให้ตรงเป้าหมายได้

กรรณิการ์ พวงเกษม (2540 : 7) ได้กล่าวถึงการสร้างแบบฝึกหัดเพื่อใช้ฝึกทักษะอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องสร้างโดยคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยา ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ต้องคำนึงอยู่เสมอว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจแตกต่างกัน ในการสร้างแบบฝึกหัด

จึงควรพิจารณาให้เหมาะสม ไม่ง่ายเกินไปสำหรับเด็กที่เก่ง และไม่ยากเกินไปสำหรับเด็กที่อ่อน ควรให้เด็กเก่งคล่องกับเด็กอ่อน เพื่อให้เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กอ่อน

2. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน (Law of Exercise) ธอร์น ไคด์ (Thorndike) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อได้มีการฝึกฝนหรือการกระทำซ้ำ ๆ ฉะนั้นในการสร้างแบบฝึกหัด จึงควรสร้างแบบฝึกหัดเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนเรื่องหนึ่ง ๆ ซ้ำ ๆ กันหลายครั้ง โดยแบบฝึกหัด มีลักษณะหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย อันจะส่งผลทำให้ความสนใจในการฝึก ลดลงและจะไม่เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร

3. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อนักเรียนได้เรียนไปแล้ว นักเรียนย่อมต้องการทราบ ผลการเรียนรู้ของตนเองว่าเป็นอย่างไร เมื่อให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือให้ทำงานใด ๆ จึงควรเฉลย หรือตรวจ เพื่อให้นักเรียนทราบผลโดยเร็ว หรือสามารถตรวจคำตอบได้เอง เพื่อจะได้รู้ข้อบกพร่อง ของตนเอง

4. แรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้เด็กอยากทำแบบฝึกหัดต่อไป แบบฝึกหัดควรเป็นแบบสั้น ๆ เพื่อไม่ให้นักเรียนเบื่อหน่าย ควรมีแบบฝึกหัดหลายรูปแบบไม่ซ้ำซาก เช่น อาจจัดแบบฝึกหัด ในลักษณะของเกม กิจกรรมในสถานการณ์ที่ต่าง ๆ แปลกใหม่ น่าสนใจ และสนุกสนานเหมาะสม กับวัยและความต้องการของเด็ก

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544 : 91 - 92) ได้กล่าวถึง กฎการเรียนรู้ที่สำคัญของธอร์น ไคด์ ว่ามีอยู่ 3 กฎ คือ

1. กฎแห่งความพึงพอใจ หรือกฎแห่งผล ธอร์น ไคด์ได้สรุปว่า อินทรีย์จะทำในสิ่งที่ก่อให้เกิด ความพึงพอใจและจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ธอร์น ไคด์ได้เน้นถึง การใช้เทคนิค ที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียน เช่น การชม การให้รางวัล

2. กฎแห่งความพร้อม การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดเมื่อผู้เรียนอยู่ในสภาพ ที่พร้อมจะเรียนหรือพร้อมที่จะทำกิจกรรม ความพร้อมในที่นี้รวมความถึงความพร้อมด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์

3. กฎแห่งการฝึกหัด ประกอบด้วยกฎที่สำคัญ 2 ข้อ คือ

3.1 กฎแห่งการใช้พฤติกรรมใดที่อินทรีย์ได้มีการกระทำอยู่เสมอหรือมีการฝึกฝน อยู่เป็นประจำ ไม่ได้ทิ้งช่วงไว้นาน อินทรีย์ย่อมเกิดทักษะและกระทำพฤติกรรมนั้นได้ดี

3.2 กฎแห่งการไม่ใช้พฤติกรรมใดก็ตามที่อินทรีย์ทิ้งช่วงไว้นานอินทรีย์ย่อมจะเกิด การลืมหรือกระทำพฤติกรรมนั้นไม่ดี

นอกจากนี้ พงษ์พันธุ์ พงษ์โสภา (2544 : 87) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของ สกินเนอร์ ไว้ว่า มีความเชื่อในเรื่องของการเสริมแรง พฤติกรรมใดก็ตามถ้าได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ สกินเนอร์ได้นำผลการทดลองมาใช้ในการกิจกรรมการเรียน การสอนไว้หลายรูปแบบ เช่น บทเรียนโปรแกรม โดยยึดหลักการเสริมแรงและลักษณะอื่น ๆ ที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง
2. ให้มีความก้าวหน้าไปทีละน้อย ๆ
3. ให้ผู้เรียนได้รู้ผลการกระทำในทันที

ประโยชน์ที่ได้รับจากบทเรียนโปรแกรมตามความเห็นของสกินเนอร์

1. นักเรียนจะได้รับการเสริมแรงได้ทันที
2. สามารถทำงานได้ตามลำดับซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความรู้สึกรักมีอิสระในการเรียน ไม่ต้องกังวลใจที่จะถูกครูดุ หรือถูกเพื่อนเยาะเย้ยถ้าทำไม่ได้ ทำให้นักเรียนเกิดความสบายใจที่จะเรียน และสนุกกับการเรียน
3. บทเรียนโปรแกรมจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักดูแลรับผิดชอบตนเอง และเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

จากการศึกษาหลักทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่า ทฤษฎี การเรียนรู้ของธอร์นไดค์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ กฎแห่งความพร้อมเมื่อนักเรียนมีความพร้อมทั้ง ร่างกายและจิตใจก็จะเกิดการเรียนรู้ได้ดี กฎแห่งความพึงพอใจหรือกฎแห่งผล เมื่อนักเรียน มีความพึงพอใจ สนุกสนาน มีความสุขในการทำกิจกรรมก็จะเกิดการเรียนรู้ได้ดี และกฎแห่งการฝึกหัด เมื่อนักเรียนได้ฝึกฝนอยู่เป็นประจำ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ของสกินเนอร์ ที่มีความเชื่อในเรื่องของการเสริมแรง ถ้านักเรียนได้รับการเสริมแรงจะเกิดการเรียนรู้ ได้ดี เมื่อได้รับความภาคภูมิใจ ไม่มีความกังวล ทราบความก้าวหน้าของตนเองไปทีละน้อย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่อยู่ใน ชุดกิจกรรมเก่าคำที่พอสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

องค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2553 : 15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแบบฝึกไว้ดังนี้

1. คู่มือการใช้เป็นเอกสารประกอบการใช้แบบฝึกว่าใช้เพื่ออะไรและมีวิธีการใช้อย่างไร เช่น เป็นงานฝึกทำแบบเรียน เป็นการบ้าน หรือใช้สอนซ่อมเสริม ประกอบด้วย

1.1 ส่วนประกอบของแบบฝึกหัดระบุไว้ในแบบฝึกหัดนี้มีทั้งหมดกี่ชุด อะไรบ้าง และมี
ส่วนประกอบอื่น ๆ หรือไม่ เช่น แบบทดสอบ หรือแบบบันทึกผลการประเมิน

1.2 สิ่งที่คุณหรือนักเรียนต้องเตรียม (ถ้ามี) จะเป็นการบอกให้คุณหรือนักเรียน
เตรียมตัวให้พร้อมล่วงหน้าก่อนเรียน

1.3 จุดประสงค์ในการใช้แบบฝึก

1.4 ขั้นตอนในการใช้แบบฝึก

1.5 เฉลยแบบฝึกในแต่ละชุด

2. แบบฝึกเพื่อฝึกทักษะให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร ประกอบด้วย

2.1 ชื่อชุดฝึกในแต่ละชุดย่อย

2.2 จุดประสงค์

2.3 คำสั่ง

2.4 ตัวอย่าง

2.5 ชุดฝึก

2.6 ภาพประกอบ

2.7 ข้อทดสอบก่อนและหลังเรียน

2.8 แบบประเมินบันทึกผลการใช้

สุจิต เหมวัล (2555 ข : 12 - 13) กล่าวว่า แบบฝึกทักษะแต่ละเล่มควรจะมีองค์ประกอบ
ดังนี้

1. ปกนอก

2. ปกใน

3. คำนำ

4. สารบัญ

5. สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ที่ต้องการฝึก

6. แบบทดสอบก่อนเรียน

7. ใบความรู้

8. ใบกิจกรรม/แบบฝึก/กิจกรรมฝึก

9. แบบฝึกหัด

10. แบบทดสอบหลังเรียน

11. บรรณานุกรม

12. เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
13. เฉลย/แนวคำตอบแบบฝึกหัด
14. เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
15. ปกหลัง

จากการศึกษาองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ สรุปได้ว่าองค์ประกอบของแบบฝึกทักษะ มีดังนี้ 1) ปกนอก 2) ปกใน 3) คำนำ 4) สารบัญ 5) สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการฝึก 6) แบบทดสอบก่อนเรียน 7) ใบความรู้ 8) ใบกิจกรรม/แบบฝึก/กิจกรรมฝึก 9) แบบทดสอบหลังเรียน 10) บรรณานุกรม 11) เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน /แนวคำตอบแบบฝึกหัด /แบบทดสอบหลังเรียน และปกหลัง

การคิดวิเคราะห์

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 41 - 44) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะ เพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการของอะไร ในการคิดวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 24) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นความสามารถในการคิดจำแนกแจกแจง และแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ แล้วหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นในเชิงเหตุผล เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 261, 1,115) ให้ความหมายคำว่า “คิด” หมายความว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูป หรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คาคะเนคำนวณ มุ่งจงใจ ตั้งใจ ส่วนคำว่า “วิเคราะห์” มีความหมายว่าใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ ดังนั้นคำว่า คิดวิเคราะห์ จึงมีความหมายว่าเป็นการใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ แยกเป็นส่วน ๆ ในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ และเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการคิดวิเคราะห์ จึงสามารถกระทำได้โดยการฝึกทักษะการคิดและให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการคิดวิเคราะห์ สามารถเสนอความคิดของตนและอภิปรายร่วมกันในกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนต่างยอมรับเหตุผลและความคิดของแต่ละคน โดยเชื่อว่า ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

สุวิทย์ มูลคำ (2553 : 9) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ เป็นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหา สภาพความเป็นจริง หรือสิ่งที่สำคัญของสิ่งที่กำหนดนั้น การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะต้องฝึก และพัฒนาจนทำให้เป็นนิสัย เพื่อให้ผู้เรียน แสดงออกถึงความรู้ ประสบการณ์ และความคิดของตนเองอย่างลึกซึ้ง การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นการคิดโดยใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เป็นการฝึกในเชิงลึก คิดอย่างละเอียดจาก ต้นเหตุไปสู่ผล มีการคิดหาทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ ไปจนถึงการวิเคราะห์ แยกแยะ และเปรียบเทียบ เพื่อตัดสินใจเลือกรูปแบบ หรือแนวทางที่มีความเหมาะสม และคุ้มค่าสูงสุด ถือเป็นการคิดวิเคราะห์ ที่สมบูรณ์ สุขุม และตรวจสอบความรอบคอบ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความหมายของการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถ ในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ เพื่อค้นหาว่ามีองค์ประกอบย่อย ๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมา ได้อย่างไร เป็นเหตุเป็นผลอย่างไร และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร ดังนั้นการพัฒนาทักษะ ด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เป็นจุดเน้นประการหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

ศรินทร วิริยะสินันท์ (2544 : 133) ได้จำแนกลักษณะของการคิดวิเคราะห์ ไว้ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบ หรือเรียบเรียงให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ
2. การกำหนดมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์
3. กำหนดหมวดหมู่ในมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์
4. แยกแยะ และแจกแจงข้อมูลที่มีอยู่ลงในแต่ละหมวดหมู่
5. นำข้อมูลที่แจกแจงเสร็จแล้วในแต่ละหมวดหมู่มาจัดลำดับ เรียงลำดับ หรือจัดระบบ

ให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ

6. เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างแต่ละหมวดหมู่ ในแง่ของความมาก - น้อย ความสอดคล้อง - ความขัดแย้ง ผลทางบวก - ผลทางลบ ความเป็นเหตุ - เป็นผล ความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 15 - 16) ได้กล่าวถึงลักษณะของการคิดวิเคราะห์ และ กิจกรรมที่ส่งผลถึงการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการคิดวิเคราะห์แตกต่าง ไปตามทฤษฎี การเรียนรู้ โดยทั่วไปสามารถแยกแยะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ได้ดังนี้

1. การสังเกต การสังเกตข้อมูลมาก ๆ สามารถสร้างเป็นข้อเท็จจริงได้
2. ข้อเท็จจริง การรวบรวมข้อเท็จจริง และการเชื่อมโยงข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขาดหายไป สามารถตีความได้
3. การตีความ เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของการอ้างอิง จึงทำให้เกิดการตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น
4. การตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ทำให้มีความคิดเห็น
5. ความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิด จะต้องมียุทธศาสตร์และเหตุผล เพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์ นอกจากนั้นเป็นกระบวนการที่อาศัยองค์ประกอบเบื้องต้นร่วมกัน โดยทั่วไปนักเรียนจะยังไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการสังเกต และข้อเท็จจริง หากนักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างแล้ว จะทำให้นักเรียนเริ่มพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้

ศุวิทย์ มูลคำ (2553 : 23 - 24) ได้จำแนกลักษณะของการคิดวิเคราะห์ ไว้เป็น 3 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการแยกแยะค้นหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของร่างกาย หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการค้นหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่าง ๆ โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล หรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาประเทศกับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้น ๆ ว่าสัมพันธ์กันโดยอาศัยหลักการใด เช่น หลักการสำคัญของศาสนาพุทธ ได้แก่อะไร

จากการศึกษาลักษณะของการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ว่า ลักษณะของการคิดวิเคราะห์นั้น จะต้องกำหนดสิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการจะวิเคราะห์ แล้วจึงวิเคราะห์อย่างมีหลักการ โดยใช้วิธีการพิจารณาแยกแยะความแตกต่าง การเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบแนวคิดสำคัญและความเป็นเหตุเป็นผล เพื่อรวบรวมประเด็นสำคัญหาในการคำตอบให้กับคำถาม

กระบวนการคิดวิเคราะห์

กระบวนการคิดวิเคราะห์ เป็นการแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้น สิ่งที่สืบเนื่อง หรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบการคิด และจุดสิ้นสุดของการคิด โดยกระบวนการคิดวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบเรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง รวมทั้งเทคนิคการตั้งคำถามจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในทุก ๆ ขั้นตอน

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553 : 55) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ไว้ว่ามีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่วิเคราะห์ว่าจะวิเคราะห์อะไร กำหนดขอบเขตและนิยามของสิ่งที่จะคิดให้ชัดเจน เช่น การวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสัตว์เลี้ยง หมายความว่า ปัญหาเกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของเรา

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ว่าต้องการวิเคราะห์เพื่ออะไร เช่น จัดอันดับเพื่อหาเอกลักษณ์เพื่อหาข้อสรุปเพื่อหาสาเหตุเพื่อหาแนวทางแก้ไข

3. พิจารณาข้อมูลความรู้ ทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้หลักใดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และจัดใช้หลักความรู้ที่ใด ควรใช้ในการวิเคราะห์อย่างไร เช่น จะจำแนกหรือจัดหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในห้องเรียนออกเป็น 2 กลุ่มจะใช้เกณฑ์อะไรจำแนก เช่น เกณฑ์สิ่งมีชีวิตกับไม่มีชีวิต หรือเกณฑ์สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือไม่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สรุป และรายงานผลการวิเคราะห์ได้เป็นระบบระเบียบชัดเจน

สุวิทย์ มูลคำ (2553 : 19 - 24) กล่าวว่า กระบวนการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์ เช่น พืช สัตว์ หิน ดิน รูปภาพ บทความ เรื่องราว เหตุการณ์หรือสถานการณ์จากข่าว ของจริงหรือสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นข้อสงสัยจากปัญหาของสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งอาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริง สาเหตุ หรือความสำคัญ เช่น ภาพนี้ บทความนี้ต้องการสื่อหรือบอกอะไรที่สำคัญที่สุด

ขั้นที่ 3 กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ เป็นการกำหนดข้อกำหนดสำหรับใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน หลักเกณฑ์ในการหาลักษณะความสัมพันธ์เชิงเหตุผลอาจเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความคล้ายคลึงกันหรือขัดแย้งกัน

ขั้นที่ 4 พิจารณาแยกแยะ เป็นการพินิจพิจารณา ทำการแยกแยะ กระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้คำถาม 5W 1H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)

ขั้นที่ 5 สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบ หรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

จากการศึกษากระบวนการคิดวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์นั้นเป็นกระบวนการคิดที่มีระบบตามลำดับ ตามหลักการเป็นขั้นตอนคือ การกำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการพิจารณาแยกแยะ เชื่อมโยงสัมพันธ์ และสรุปหาคำตอบ

การจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ มีนักวิชาการกล่าวถึงเทคนิคการสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ไว้ดังนี้

ชาตรี สำราญ (2548 : 40 - 41) ได้กล่าวถึง เทคนิคการพื้นฐานในการสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ สามารถสรุปรายละเอียดดังนี้

1. ครูจะต้องฝึกให้เด็กหัดคิดตั้งคำถาม ยึดหลักสากลของคำถาม คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพราะเหตุใด อย่างไร โดยการนำสถานการณ์มาให้นักเรียนฝึกค้นคว้าจากเอกสาร หรือสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัว เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามเอง สอนวิธีตั้งคำถามแบบวิเคราะห์ในเบื้องต้น ฝึกทำบ่อย ๆ จนนักเรียนสามารถทำได้เอง
2. ฝึกหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยอาศัยคำถามเจาะลึกเข้าไป ใช้คำถามที่บ่งชี้ถึงเหตุและผลที่จะเกิด เริ่มจากการตอบคำถามง่าย ๆ ที่ใกล้ตัวนักเรียน จะช่วยให้นักเรียน สามารถนำตัวเองเชื่อมโยงกับเหตุการณ์เหล่านั้นได้ดี ที่สำคัญครูจะต้องกระตุ้นด้วยคำถามย่อยให้นักเรียนได้คิดบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย เป็นคนช่างคิด ช่างสงสัย ช่างถาม ก่อน แล้วพฤติกรรมการคิดวิเคราะห์ก็จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน

ไพรินทร์ เหมบุตร (ออนไลน์, 2549) ได้กล่าวถึงวิธีการ และขั้นตอนในการฝึกคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาข้อมูลหรือสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์
2. กำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมายของการคิดวิเคราะห์
3. แยกแยะแจกแจงรายละเอียดสิ่งของที่ต้องการวิเคราะห์
4. ตรวจสอบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบใหญ่และย่อย
5. นำเสนอข้อมูลการคิดวิเคราะห์
6. นำผลมาวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมาย

วีระ สุดสังข์ (2550 : 26 - 28) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการคิดสามารถฝึกสมองให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ให้พัฒนาขึ้น สามารถจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามขั้นตอนได้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์
2. กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดข้อสงสัยจากปัญหาหรือสิ่งที่วิเคราะห์ อาจจะกำหนดเป็นคำถาม หรือกำหนดวัตถุประสงค์การวิเคราะห์ เพื่อค้นหาความจริงสาเหตุ หรือความสำคัญ
3. กำหนดหลักการ หรือกฎเกณฑ์ เพื่อใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน
4. กำหนดการพิจารณาแยกแยะ เป็นการกำหนดการพินิจวิเคราะห์ แยกแยะ และแบ่งสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5 W 1 H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)
5. สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบ หรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

สุวิทย์ มูลคำ (2553 : 21 - 22) ได้กล่าวถึงเทคนิคการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้ การคิดวิเคราะห์เป็นการใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เน้นคิดเชิงลึกจากเหตุไปสู่ผล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล เชิงเงื่อนไข การจัดลำดับความสำคัญ และเชิงเปรียบเทียบ แต่เทคนิคที่ง่ายคือ 5 W 1H เป็นที่นิยมใช้ คำตอบ What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร) ชัดเจนในแต่ละเรื่อง ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ นิยมใช้เทคนิคคำถามในช่วงต้นหรือช่วงเริ่มต้นการคิดวิเคราะห์

อเนก พ.อนุกุลบุตร (2554 : 62 - 63) กล่าวไว้ดังนี้ การสอนคิดวิเคราะห์ มุ่งหมายให้นักเรียนคิดแยกแยะได้ คิดได้อย่างคล่องแคล่ว หรือมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ได้ ชั้นแรก ครูผู้สอนต้องรู้จักการคิดวิเคราะห์นี้อย่างดีเสียก่อน ขั้นต่อ ๆ ไปจึงผสานการคิดวิเคราะห์นี้เข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะใช้ระเบียบวิธีสอน เทคนิคการสอนแบบใด โดยแบ่งแนวทางการคิดในรูปกิจกรรมหรือคำถามให้พัฒนาการคิดวิเคราะห์ขึ้นในตัวนักเรียน การสอนการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. การสอนการคิดวิเคราะห์แยกองค์ประกอบ (Analysis of Elements) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่าสิ่งสำเร็จรูปหนึ่งมีองค์ประกอบอะไร มีแนวทางดังนี้
 - 1.1 วิเคราะห์ชนิด โดยมุ่งให้นักเรียนคิดและวินิจฉัยว่า ข้อความ เรื่องราวเหตุการณ์ปรากฏการณ์ใด ๆ ที่พิจารณาอยู่นั้น จัดเป็นชนิดใด ประเภทใด ลักษณะใด ตามเกณฑ์ หรือหลักการใหม่ที่กำหนด เช่น คำพูดก็เหมือนกรรไกรตัดความรู้สึกคนฟังได้ ก่อนจะพูดอะไรต้องระวัง ให้นักเรียนคิดว่าเป็นข้อความชนิดใด และเพราะอะไรตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ใหม่เหมือนในตำรา จุดสำคัญ

ของการสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ชนิดนี้ คือ ต้องให้เกณฑ์ใหม่ และบอกเหตุผลที่จัดชนิดตามเกณฑ์ใหม่ที่กำหนด

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ มุ่งให้คิดแยกแยะและวินิจฉัยว่าองค์ประกอบใด สำคัญหรือไม่สำคัญ เช่น ให้ค้นหาสาระสำคัญ เนื้อแท้ ผลลัพธ์ ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อยของข้อความ เรื่องราวเหตุการณ์นั้น ๆ

1.3 วิเคราะห์เสณัย มุ่งให้คิดค้นหาสิ่งที่แฝงไว้ ช่อนเร้นอยู่ ไม่ได้บ่งบอกไว้ตรง ๆ มีเค้าเงื่อน ท่าที หรือชั้นเชิงที่สื่อให้เห็นความจริงของสิ่งนั้นอยู่จากเรื่องราว สถานการณ์ โดยไม่ได้บอกหรือแสดงออกมาให้เห็นกันตรง ๆ อย่างชัดเจน

2. การสอนการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationships) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่า มีองค์ประกอบใดสัมพันธ์กัน สัมพันธ์กันแบบใด สัมพันธ์ตามกัน หรือกลับกัน สัมพันธ์กันสูงต่ำเพียงไร มีแนวทาง ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ชนิดความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดแบบค้นหาชนิดของความสัมพันธ์ว่า สัมพันธ์แบบตามกัน กลับกัน ไม่สัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับองค์ประกอบ องค์ประกอบกับเรื่องทั้งหมด เช่น มุ่งให้คิดแบบค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งใดสอดคล้องกับเรื่องนี้ หรือไม่สอดคล้องกับเรื่องนี้ คำกล่าวใดผิด เพราะอะไร ข้อเท็จจริงใดไม่สมเหตุสมผล เพราะอะไร ข้อความในย่อหน้านั้นเกี่ยวข้องกับข้อใดกับข้อความทั้งเรื่อง ร้อยละกับเศษส่วน ทศนิยม เหมือนและต่างกันอย่างไรบ้าง

2.2 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดเพื่อค้นหาขนาด ระดับของความสัมพันธ์ เช่น สิ่งนี้มีความเกี่ยวข้องมากที่สุด หรือน้อยที่สุด กับสิ่งใด

2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนของความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดเพื่อค้นลำดับขั้นของความสัมพันธ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ เช่น สิ่งใดเป็นต้นเหตุ ต้นกำเนิดของปัญหาของเรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ สิ่งใดเป็นผลที่ตามมา ผลสุดท้ายของเรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์

2.4 วิเคราะห์วัตถุประสงค์ และวิธีการ มุ่งให้คิด และค้นว่าการกระทำ พฤติกรรม พฤติการณ์ ว่ามีเป้าหมายอะไร อย่างไร เช่น ให้คิด และค้นหาว่าการกระทำนั้นเพื่อบรรลุผลอะไร ผลคือเกิดขึ้นคืออะไร ข้อความตอนนี้อยู่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่อง ผลคือสนับสนุนหรือขยายความ

2.5 วิเคราะห์สาเหตุ และผลที่เกิดตามมา มุ่งให้คิดแบบแยกแยะให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งเป็นความต้องการประการหนึ่งของการสอนให้คิดเป็น คือ คิดหาเหตุ และผลได้ดี เช่น ให้คิดและค้นหาว่าสิ่งใดเป็นผลของสาเหตุ สิ่งใดเป็นเหตุของผล ตอนใดเป็นสาเหตุที่สอดคล้องกับเรื่อง เป็นผลขัดแย้งกับข้อความ เหตุการณ์คู่ใดสมเหตุสมผล เป็นต้น

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ โดยให้ค้นหาแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่ง แล้วบอกแบบความสัมพันธ์นั้น หรือเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์คู่อื่น ๆ ที่คล้ายกัน ทำนองเดียวกันในรูปอุปมาอุปไมย เช่น นาฬิกากับชั่วโมง อธิบายได้ว่า นาฬิกาเป็นส่วนย่อยของชั่วโมงเพราะฉะนั้นนาฬิกากับชั่วโมงคล้ายกับ ลูกกับแม่

3. การสอนคิดวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Organizational Principles) มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดอย่างแยกแยะจนจับหลักการได้ว่า สิ่งสำเร็จรูปควบคุมองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่ในระบบใด คือหลักการอะไร ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักการต้องอาศัยการวิเคราะห์ขั้นต้น คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เสียก่อน กล่าวคือ ต้องแยกแยะสิ่งสมบูรณ์ หรือระบบให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญมีหน้าที่อย่างไร และองค์ประกอบเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับอ้างอิง อาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร ตรีตรองจนรู้ความสัมพันธ์ตลอดจนสามารถสรุป จับใจความ หรือหลักการได้ว่า การที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกัน เกาะกลุ่มกัน รวมกันจนเป็นระบบอยู่ได้ เพราะหลักการใด ผลที่ได้เป็นการวิเคราะห์หลักการ (Principle) ซึ่งเป็นแบบวิเคราะห์ การสอนให้คิดวิเคราะห์หลักการ เน้นการสอนวิเคราะห์ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะ แล้วค้นหาโครงสร้างของสิ่งสำเร็จรูปนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาใหม่ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ข้อความ การทดลอง เช่น การทดลองนี้ดำเนินการแบบใด คำตอบคือ นิยามแล้วพิสูจน์ ตั้งสมมติฐานแล้วตรวจสอบ

3.2 การวิเคราะห์หลักการ มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาความจริง แก่นแท้ของสิ่งนั้น เรื่องราวนั้น สิ่งสำเร็จรูปนั้น โดยการคิดหาหลักการ เช่น หลักการสำคัญของเรื่องนี้ว่าอย่างไร คำตอบยึดความเสมอภาคระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ เหตุการณ์ครั้งนี้ลูกถามมากขึ้นเนื่องจากอะไร คำตอบคำโฆษณา จูงใจให้ความหวัง

จากการศึกษาการจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สรุปได้ว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทำได้ จากการดำเนินการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการสอนตามขั้นตอนอย่างมีระบบ ตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ มีการเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนองของการคิดโดยฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ การคิดตีความ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์การคิดแบบย้อนทวน การคิดจำแบบแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์และการคิดจัดอันดับเป็นการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนคือ การกำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการพิจารณาแยกแยะและสรุปหาคำตอบ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนการคิดวิเคราะห์จนทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ได้

เทคนิค KWL Plus

ความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 75) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ว่าเป็นกระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะกระบวนการคิดอย่างรู้ตัวว่าตนคิดอะไร มีวิธีอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนได้ และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองได้ โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกมาด้วยความเข้าใจมีการจัดระบบข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสอนแบบ KWL ผู้เรียนจะต้องรู้ อะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน K (What You Know) ผู้เรียนจะต้องการรู้ อะไรเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน W (What You Want to Know) ผู้เรียนได้เรียนรู้ อะไรจากเรื่องที่อ่าน L (What You Have to Learn)

วิลาวลัย ลูกสะเดา (2551 : 33 - 41) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ว่าเป็นการใช้กระบวนการคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโดยเน้นการใช้ความรู้เดิมของผู้เรียนในการตีความ ทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน และเพื่อความเข้าใจตรงจุดประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านทราบ มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมก่อนอ่าน กิจกรรมระหว่างอ่าน และกิจกรรมหลังอ่าน

ฉันท ธาตุดอง (2551 : 234) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอ่าน โดยกระบวนการทำความเข้าใจตนเองมีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และมีการจัดระบบข้อมูลจากความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สรุปได้ว่า เป็นการใช้กระบวนการคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านโดยเน้นการใช้ความรู้เดิม โดยการสอนแบบ KWL แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ K (Know) ผู้เรียนจะต้องรู้ อะไรบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน W (Want to Know) ผู้เรียน จะต้องการรู้ อะไรเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน L (Learned) ผู้เรียนได้เรียนรู้ อะไรจากเรื่องที่อ่าน

จากการศึกษาความหมายของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สรุปได้ว่า เทคนิคการสอนแบบ KWL Plus เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการคิดอย่างรู้ตัว รู้ว่าตนคิดอะไรอยู่ มีวิธีคิดอย่างไรบ้าง สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ และปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองได้ โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้ตระหนักในกระบวนการคิดด้วยการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตน และมีการจัดระบบข้อมูลเพื่อนำมาใช้เมื่อต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus

เกียรติชัย ขานะรังษี (2540 : 39) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค KWL Plus เป็นยุทธวิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจ เป็นการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนนำเอาประสบการณ์เดิมมาช่วย

ในการตีความเนื้อเรื่องที่อ่าน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม ทำให้ผู้เรียนมีจุดประสงค์ในการอ่าน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนในกลุ่ม

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 88) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการคิดอย่างรู้ตัวว่าตนคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนเองได้ และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองได้ โดยผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้ตระหนักในกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง มีการจัดระบบข้อมูลเพื่อดึงมาใช้ภายหลังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉันท ชาติทอง (2551 : 234) ได้ให้ความหมายของ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus ไว้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการอ่าน โดยกระบวนการทำความเข้าใจตนเอง มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และมีการจัดระบบข้อมูล

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWL Plus สรุปได้ว่า เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการอ่าน ทักษะการคิดอย่างรู้ตัว สามารถตรวจสอบความคิดของตนเอง และปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนเองได้ การนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาของเรื่องที่อ่าน มีการวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และมีการจัดระบบข้อมูลเพื่อนำมาใช้เมื่อต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม รู้จุดประสงค์ในการอ่าน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อนในกลุ่ม

การเตรียมตัวของครูในการนำเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการจัดการเรียนรู้

วัชร เล่าเรียนดี (2552 : 126) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการนำเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เลือกเนื้อหาสาระบทความบางตอนจากหนังสือตำราแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่สอนวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับชั้น และระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน

2. เตรียมใบงานใบความรู้และตารางเรียนหรือแผนผัง KWL สำหรับนักเรียนและสำหรับครูและนักเรียนทั้งชั้น (แผ่นใสหรือโปรสเตอร์) โดยการระดมสมอง ให้นักเรียนระบุสิ่งที่ตนเองรู้จากเรื่องที่กำหนดและให้เขียนลงในใบงานในช่อง K โดยให้ได้ประเด็นต่าง ๆ ของข้อมูลที่ต้องให้ เพื่อศึกษาเรื่องดังกล่าวมาให้มากที่สุด โดยครูคอยช่วยเหลือแนะนำซึ่งจะมีการถามตอบระหว่างนักเรียนกับครูตลอดเวลาเพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

3. ช่วยนักเรียนตั้งคำถามจากประเด็นสำคัญต่าง ๆ ซึ่งคำถามเหล่านี้จะเป็นคำถามเพื่อเรียนต้องการรู้ จะช่วยให้นักเรียนพิจารณาวัตถุประสงค์การอ่านของตนเองมากขึ้น

4. ให้นักเรียนอ่านบทความอย่างละเอียด อภิปรายกับเพื่อน การตอบคำถามให้เขียนลงในช่อง L คำถามที่ตอบไม่ได้ และยังหาคำตอบไม่ได้ หรือไม่เข้าใจ ครูอาจจะต้องหาข้อมูลมาให้อ่านเพิ่มเติม หรือแนะนำแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

5. การสรุปและทำแผนความคิดนักเรียนอาจต้องกลับไปศึกษาหัวข้อจากช่อง L คือได้เรียนรู้อะไรบ้าง จัดกลุ่มทำรายการ ประเภทของสารความรู้ เชื่อมโยงสาระสำคัญของเรื่องเสนอเป็นแผนผังความคิดซึ่งแสดงความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของสาระความรู้อย่างแท้จริง

6. ครูช่วยดูแลการเขียนสรุปด้วยตัวเองของนักเรียนที่สำคัญต้องสอน และฝึกให้นักเรียนทำแผนผังความคิดแบบง่าย ๆ ให้เข้าใจก่อน และทำโครงร่าง เพื่อการสรุปสาระสำคัญหัวข้อหัวข้อเรื่อง ชื่อเรื่องแผนผัง หรือจุดเริ่มต้นของแผนผังความคิด ซึ่งอาจเป็นชื่อเรื่องก็ได้

จากการศึกษาการเตรียมตัวของครูในการนำเทคนิค KWL Plus มาใช้ในการจัดการเรียนรู้สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของ KWL Plus ขึ้นอยู่กับการถามคำถาม การกระตุ้นให้นักเรียนตอบของครู โดยตลอดกระบวนการฝึก อ่านแล้วคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิค KWL Plus เป็นกรอบในการอ่าน คิด ตอบ และเขียนจะต้องใช้ใบงานที่เป็นตารางให้ฝึกก่อน เมื่อนักเรียนใช้ใบงานจนเกิดความชำนาญในการอ่านแล้ว จะใช้ใบงานต่อไปหรือไม่ใช้ก็ได้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus

การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เป็นกลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดโดยผ่านการอ่าน มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ไว้ดังนี้

ศุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 88 - 92) ได้อธิบายขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ดังนี้

1. ขั้นกิจกรรมก่อนอ่าน ขั้น K (What You Know) เป็นขั้นที่ผู้เรียนตรวจสอบหัวข้อเรื่องว่าตนเองมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องมากน้อยเพียงใด เป็นการนำความรู้เดิมมาใช้ เพราะความเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมการอ่าน ซึ่งเป็นการเตรียมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาใหม่กับความรู้พื้นฐาน การบูรณาการระหว่างความรู้พื้นฐานและเรื่องที่เรียนจะอ่านเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความหมายบทอ่านได้ดี และผู้อ่านควรได้รับการกระตุ้นความรู้พื้นฐานให้เหมาะสม ดังนั้นในขั้นทฤษฎีประสบการณ์เดิมนำมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นทฤษฎีว่าด้วยหลักการนำความรู้พื้นฐานเดิม และประสบการณ์เดิมนำมาใช้ในการเรียนการสอน จึงเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากที่สุด โดยครูจะกระตุ้นความรู้และความรู้เดิม

ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนระดมสมอง อภิปรายในกลุ่มร่วมกับครูเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียนว่า ในเรื่องนี้ ผู้เรียนรู้อะไรบ้างหลังจากที่ระดมสมอง และอภิปรายแล้ว นำข้อมูลมาบันทึกไว้ในช่อง K

2. ขั้นตอนกิจกรรมการอ่าน

2.1 ขั้น W (What You Want to Know) เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องถามตัวเองว่าต้องการที่จะเรียนรู้อะไรในเนื้อเรื่องที่จะอ่านบ้าง ซึ่งคำถามที่ผู้เรียนสร้างขึ้นก่อนอ่านนี้ เป็นการตั้งเป้าหมายในการอ่าน และเป็นการคาดหวังอะไรในบทอ่านบ้าง โดยผู้เรียนตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นแล้วเขียนลงในช่อง W (Want to Know) และครูนำข้อความให้ผู้เรียนอ่าน ให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบของคำถามที่ตั้งไว้ในช่อง W ถ้าอ่านพบข้อมูลใหม่ ๆ ผู้เรียนสามารถตั้งคำถามเพิ่มเติมในช่อง W ได้อีก

2.2 ขั้น L (What You Have to Learn) เป็นขั้นที่ผู้เรียนตรวจสอบว่าตนเองได้เรียนรู้อะไรในบทอ่านบ้าง โดยผู้เรียนจะหาคำตอบให้กับคำถามที่ตนเองตั้งไว้ในขั้น W และจดบันทึกในสิ่งที่ตนเองรู้

3. ขั้นตอนกิจกรรมหลังการเรียนรู้ขั้น Plus เป็นขั้นการเขียนสรุปและนำเสนอ กิจกรรมในขั้นนี้เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมในขั้นตอนหลักของ KWL หลังจากที่คุณเรียน ได้เรียนรู้และเขียนข้อมูลความรู้ที่ได้ในขั้น W และ L แล้วให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้นำมาปรับเขียนเป็นการเขียนแผนผังความคิดที่ผู้เรียนเขียนไว้ในขั้น K ซึ่งอาจจะมีการคัดลอกเพิ่มเติม หรือจัดระบบข้อมูลใหม่ เพื่อให้ผังความคิดมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แล้วให้ผู้เรียนนำเสนอการสรุปความจากเรื่องที่อ่าน โดยการพูดหรือการเขียนแผนผังความคิด หรืออาจจะมีกิจกรรมอื่นที่ครูผู้สอนเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

วัชร่า เล่าเรียนดี (2547 : 92 - 94) ได้อธิบายขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ดังนี้

1. ขั้นตอนกิจกรรมก่อนเรียน ขั้นที่ 1 K (What do I Know) “ฉันรู้อะไรบ้าง” หรือ “What I Think I Know : ฉันคิดว่าฉันรู้อะไร” ขั้นนี้ครูช่วยกระตุ้นความรู้ และประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องของบทอ่าน และเนื้อหาในบทอ่าน ขั้นที่ 2 W (What do I want to Learn) “ฉันต้องการเรียนรู้อะไร” หรือ “What do I want to Learn : ฉันต้องการค้นพบอะไร” ขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องบันทึกสิ่งที่นักเรียนต้องการเรียนรู้จากบทอ่านลงในสมุดในช่องที่ 2 คือ ช่อง W กิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนกำหนดวัตถุประสงค์ในการอ่าน อีกทั้งยังสามารถสร้างแรงจูงใจในการอ่าน

2. ขั้นฝึกกิจกรรมระหว่างอ่าน ขั้นนี้เป็นขั้นตรวจสอบความถูกต้องระหว่างความเข้าใจของผู้อ่านกับสิ่งที่อ่าน โดยให้นักเรียนเสาะหาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบคำถามที่ผู้เขียนตั้งไว้ตอนต้น หรือตอนท้ายของบทอ่าน ครูกระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ว่า บทอ่านแต่ละตอนนั้น ผู้เขียนแสดงแบบแผนการจัดเนื้อหาสาระประเภทใด เพื่อช่วยในการจับประเด็นสำคัญของบทอ่าน หรือใจความหลักและรายละเอียดของบทอ่าน

3. กิจกรรมหลังการอ่าน ขั้น L (What I have Learned) “ฉัน ได้เรียนรู้อะไรไปแล้ว” หลังจากการอ่านบทอ่านแล้ว นักเรียนได้รับข้อมูลความรู้ใหม่หรือเรื่องที่นักเรียนต้องการเรียนรู้จากบทอ่าน และเขียนบันทึกในช่องที่ 3 ช่อง L แล้วเสนอความคิดในรูปแบบของแผนภูมิโครงสร้าง โดยการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเพื่อน เพื่อฝึกให้นักเรียนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ และจัดระบบความรู้ ความคิด ขณะเดียวกันเป็นการฝึกทักษะการพูด และการเขียนสรุปประเด็นสำคัญของบทอ่านไปด้วย

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแบบ KWL Plus สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนด้วย KWL Plus เป็นการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการอ่าน ที่เป็นขั้นตอน โดยนำความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง ได้ฝึกความคิดอย่างอิสระ ส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มที่ประกอบไปด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลาง และต่ำ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการทบทวนความรู้เดิมของตัวเอง การฝึกฝนซ้ำ ๆ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการอภิปรายเพื่อระดมความคิดเห็นนำเสนอผลงานให้เพื่อน ๆ ในห้องเรียน ในแต่ละขั้นตอนช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงตามความสามารถ และมีความสุขกับการเรียน

เป้าหมายของเทคนิค KWL Plus

เทคนิค KWL Plus เป็นเทคนิควิธีการสอนหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการนำมาใช้ มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

คอนเนอร์ (Conner. Online. 2004) ได้ระบุเป้าหมายของเทคนิค KWL Plus ไว้ดังนี้

1. กระตุ้นให้นักเรียนในการใช้กระบวนการอ่านอย่างกระตือรือร้น ซึ่งแสดงถึงการอ่านอย่างมีความหมาย มีการถามคำถาม และคิดเกี่ยวกับแนวคิดของเรื่องในขณะที่อ่าน
2. ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งวัตถุประสงค์ในการอ่าน รวบรวมข้อมูลจากเรื่อง จัดระบบข้อมูลสร้างแผนภูมิรูปภาพ ความคิดจากเรื่อง และสรุปเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัชร เล่าเรียนดี (2552 : 126) กล่าวถึงเป้าหมายของเทคนิค KWL Plus ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอ่านอย่างกระตือรือร้นเป็นการอ่านที่ฝึกการถามคำถามตนเองและการใช้ความคิดในเรื่องที่อ่านเป็นสำคัญ
2. พัฒนาสมรรถภาพ ในการกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ในการอ่านสรุปสาระสำคัญจากเรื่องที่อ่าน จัดการกับสาระความรู้ขึ้นใหม่ ตามความเข้าใจของตนเอง โดยใช้แผนผังความคิดและเขียนสรุปเรื่องที่อ่านจากแผนผังนั้น
3. ส่งเสริม และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้กับผู้เรียน

จากการศึกษาเป้าหมายของเทคนิค KWL Plus สรุปได้ว่า เทคนิคการสอน KWL Plus มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นกลวิธีที่ใช้ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการอ่านอย่างกระตือรือร้น โดยถามความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน ฝึกให้นักเรียนคิดคำถาม และหาคำตอบด้วยตนเองเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการคิดให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตั้งคำถามในการอ่าน ช่วยกันระดมความคิดรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล สร้างแผนผังความคิด และเขียนสรุปความจากการอ่าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

วีวาส (Vivas. 1985 : 603) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการสอนเพื่อพัฒนาและการประเมินค่าการรับรู้ทางความคิดของนักเรียนเกรด 1 ในประเทศเวเนซุเอลา จากการศึกษาความเข้าใจในการพัฒนาทักษะทั้ง 5 คือ ด้านความคิด ด้านความพร้อมในการเรียน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านเชาว์ปัญญาและด้านการปรับตัวทางสังคมหลังจากได้รับการสอนด้วยชุดการสอนทักษะทั้ง 5 ด้านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

คาร์ และ โอเกิล (Carr and Ogle. 1987 : 626 - 631) ได้ศึกษาวิธีการใช้เทคนิค KWL PLUS เพื่อพัฒนาความสามารถในการเข้าใจและการสรุปความ โดยทดลองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและนักเรียนที่อยู่ในโครงการสอนซ่อมเสริม โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถถ่ายโอนความรู้การใช้เทคนิค KWL PLUS ไปสู่สถานการณ์การอ่านเรื่องใหม่ได้ รวมทั้งมีความเข้าใจในการอ่านตลอดจนมีทักษะในการย่อความที่ดี

เคนเดล และบรูค (Kandel and Brooke. 2009 : 155 - 163) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ในบริบท 2 อย่าง คือ การอ่านและวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้เอกสารยุทธศาสตร์การอ่านกับนักเรียน

ที่เป็นลาตินอเมริกันโดยให้นักเรียนรายงานข้อมูลตัวเองจากแบบสอบถามยุทธศาสตร์การสอนอ่าน พร้อมกับการสังเกตและสำรวจข้อมูลจากโปรแกรมพัฒนาการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เป็นลาตินอเมริกันที่ได้รับการสอนอ่านวิเคราะห์ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ในบริบทที่ 2 คือ จากการสังเกตและสำรวจข้อมูลจากโปรแกรมพัฒนาการเรียนปรากฏว่า ผลการพัฒนาอยู่ในปริมาณที่จำกัด

งานวิจัยในประเทศ

ศุภลักษณ์ แสงอรุณรักษ์ (2553 : 76 - 81) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนภาษาไทย โดยใช้นิตานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านป่าตัน จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้นิตานมีทักษะด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ และเขียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 82.14 นักเรียนมีการพัฒนา การอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนโดยมีอัตราพัฒนาเฉลี่ยต่อครั้งเท่ากับ 0.21 คะแนนจากคะแนนเต็ม 12 คะแนน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้นิตานอยู่ในระดับมาก

อิสระ ขอนบุรี (2553 : 97 - 112) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมนิตานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมนิตาน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าประสิทธิภาพรวมเท่ากับ 83.24/85.32 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และผลการประเมินหนังสือนิตานเล่มเล็กของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับดีมาก 2) ด้านความมีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีพฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์ สุจริต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาไทยด้วยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรม นิตาน ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ปณิดา พนมวัน (2554 : 77 - 92) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะ การคิดวิเคราะห์และการเขียนสรุปความโดยใช้เทคนิค KWL Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โดยใช้ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์และการเขียนสรุปความโดยใช้เทคนิค KWL Plus พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสรุปความของนักเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ ชุดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พัฒนศิริ กาญจนคุณากร (2554 : 93 - 97) การพัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่าน เชิงวิเคราะห์โดยใช้นิตานคุณธรรมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้นิตานคุณธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.48/87.66 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้ นิทานคุณธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มะลิสา โม้งปราณีต (2555 : 74 - 84) ได้พัฒนาแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.16/87.5 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับดีมาก

สุพัตรา ราชาวัตร (2555 : 173 - 181) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากการเรียนรู้ โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศราวุธ สุทสุโน (มักได้) (2559 : 77 - 90) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรม ประวดี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก 2) เปรียบเทียบการคิด วิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก 3) ศึกษา ความสามารถในการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร และ 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการ ใช้ ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อ พัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสอบคะแนนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 8.43/96.25 2) ผลเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก ของนักเรียนสามเณรมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนสามเณรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การอ่านผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 71.42 4) ระดับความพึงพอใจต่อการ ใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ค่าเฉลี่ย 4.51

บรรจง แสงนภาพรรณ (2557 : 71 - 83) ได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบ

ทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการสอน KWL Plus ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อจลรา แสงทับทิม (2559 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนอ่าน KWL PLUS ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ที่สอน โดยใช้วิธี KWL Plus ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียน โดยใช้วิธีสอน KWL-Plus ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.825 อยู่ในระดับมาก

สถาพร ขอเพียรกลาง (2559 : 83 - 97) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์เรื่อง สังคมไทยและสันติวิธีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายร่วมกับเทคนิค KWL Plus ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมไทยและสันติวิธี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายร่วมกับเทคนิค KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบอภิปรายร่วมกับเทคนิค KWL Plus โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อริสรา โพธิ์ทอง (2561 : 68 - 73) การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านและเขียนภาษาไทย โดยการแจกลูกสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยการแจกลูกสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยด้านการอ่านและเขียน หลังเรียนและก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านและเขียนภาษาไทย โดยการแจกลูกสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้ 1) ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการอ่านและเขียนภาษาไทยโดยการแจกลูกสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 82.66/85.31 เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและเขียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มาลินี สุทธิเวช (2561 : 50 - 56) ได้พัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การอ่านสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งคือการเรียนรู้ และกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้สูงขึ้น และด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ชุดกิจกรรมการเรียนเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี